

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ & ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

**<Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΥΦΕΣΗ 2008-2010 ΚΑΙ
ΠΟΙΕΣ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ>**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Εισηγητής:
Νικόλαος Χαρίσης
Α.Μ 2003072

Επιβλέπων Καθηγητής:
Αλέξανδρος Λυγγίτσος,

Υπεύθυνη Δήλωση : Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην πτυχιακή εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών του τμήματος Χρηματοοικονομικής & Ελεγκτικής του Τ.Ε.Ι Καλαμάτας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελλάδα βρίσκεται σε μια κρίσιμη καμπή της σύγχρονης ιστορίας της, καθώς οι οικονομικές πολιτικές των τριών τελευταίων δεκαετιών την έχουν οδηγήσει στα πρόθυρα χρεοκοπίας. Μεταρρυθμίσεις που χρειάζονται έχουν ειδή δρομολογηθεί με εμφανείς τις συνέπειες στην πραγματική οικονομία.

Τα τρέχοντα προβλήματα της Ελλάδας επικεντρώνονται στη βραχυπρόθεσμη διαχείριση της κρίσης. Αν εφαρμοστούν οι μεταρρυθμίσεις του μνημονίου που έχει υπογράψει από την ελληνική κυβέρνηση, την ευρωπαϊκή ένωση και το διεθνές νομισματικό ταμείο, θα βοηθηθεί η διαχείριση του χρέους με σκοπό να μπορεί η χώρα να δανείζεται με πολύ χαμηλότερα επιτόκια και οι δανειστές της να αισθάνονται ασφαλείς για την ικανότητα της χώρας να προπληρώσει το χρέος της.

Για το θέμα της πτυχιακής μου εργασίας, μου δόθηκε το έναυσμα από την παγκόσμια οικονομική κρίση, που άρχισε το 2008 από τις Η.Π.Α και έφτασε να επηρεάζει τη χώρα μας, με γνωστά σε όλους μας αποτελέσματα.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αναφέρεται στην οικονομική κρίση και ύφεση του 2008-2010 και ποιες είναι οι επιπτώσεις στην Ελλάδα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η κρίση της Ελληνικής οικονομίας συνδέεται εν μέρει με την ευρύτερη κρίση της στρατηγικής του ευρώ. Η συμβίωση χωρών με διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης κάτω από τη «στέγη» του ίδιου νομίσματος οδήγησε τις χώρες της ευρωπαϊκής «περιφέρειας» σε υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης. Ταυτόχρονα μείωσε σημαντικά το κόστος του εγχώριου δανεισμού και αύξησε τις εισροές ξένων «αποταμιεύσεων» (διαφόρων μορφών). Όλα αυτά είχαν σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία σταθερών πλεονασμάτων στο ισοζύγιο χρηματοπιστωτικών συναλλαγών. Τα ελλείμματα στις τρέχουσες συναλλαγές των οικονομιών της «περιφέρειας» αντικατοπτρίζουν ακριβώς την ισχυρή αύξηση της εσωτερικής ζήτησης και την εισροή ξένων επενδύσεων. Ο μηχανισμός αυτός αποτέλεσε σε κάποιο βαθμό μοχλό αντιστάθμισης των πιέσεων που μεταφέρονται στην εργασία κυρίως στις οικονομίες της «περιφέρειας» από το ανταγωνιστικό περιβάλλον του ευρώ και συνέβαλε στην οργάνωση της κοινωνικής συναίνεσης γύρω από τις στρατηγικές του κεφαλαίου. Την ίδια στιγμή, όμως, αποτέλεσε συνθήκη που ερχόταν σε αντίθεση με την ευρύτερη νεοφιλελεύθερη φιλοσοφία του ευρωπαϊκού οικοδομήματος και μετατράπηκε σε ένα ασταθές και ευάλωτο πλαίσιο συμβίωσης, το οποίο δεν άργησε να αποδιοργανωθεί μετά την πρόσφατη κρίση στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ

The crisis of the Greek economy is partly linked to the wider crisis of the strategy of the euro. The coexistence of countries with different levels of development under the «roof» of the same coin leading countries of Europe «region» a high-Tero growth. At the same time significantly reduced the cost of domestic borrowing and increased inflows of foreign «savings» (various forms). All this resulted in the creation of sustainable surpluses financial transactions. The deficits on current account of the economies of «regions» reflect very strong growth in domestic demand and the inflow of foreign investment. This mechanism has to some extent compensate for the pressure lever moved to work primarily in the economies of the «region» of the competitive environment of the euro and contributed to the organization of social consensus on the strategies of capital. At the same time, however, was a treaty that conflict with the wider neo-liberal philosophy of the European project and turned into an unstable and vulnerable under partnership, which deteriorated not long after the recent crisis in the international financial system.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Όταν φτάνει κανείς στο τέλος της «Ιθάκης» του θα ήταν παράλειψη μεγάλη να μην ευχαριστήσει αυτούς που στάθηκαν πολύτιμοι βοηθοί στον αγώνα του για απόκτηση όλο και περισσότερης γνώσης, ιδιαίτερα όταν αυτό το ταξίδι αφορά γνώση που θα στηρίξει την επαγγελματική του σταδιοδρομία.

Με την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας οφείλω να ευχαριστήσω θερμά τον καθηγητή μου κ. Αλέξανδρο Λυγγίτσο, ο οποίος ανέλαβε το βάρος της εποπτείας, την επιστημονική καθοδήγηση, τις καίριες παρατηρήσεις και συμβουλές, την αμέριστη συμπαράσταση σε κάθε είδους βοήθεια, όποτε χρειάστηκε.

Ευχαριστώ θερμά και τους γονείς μου που στάθηκαν φύλακες άγγελοι σ' αυτή τη δύσκολη πορεία και προσανατόλισαν τη ζωή μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ.....	5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ.....	9
1.1 Ορισμός της κρίσης.....	9
1.2 Κυκλικές διακυμάνσεις.....	9
1.3 Διεθνής ανασκόπηση για την παγκόσμια κρίση.....	11
1.4 Τι διαφοροποιεί τη σημερινή κρίση.....	13
1.5 Η παγκόσμια οικονομική κρίση.....	14

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2. Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	18
2.1 Πως χτύπησε η οικονομική κρίση την Ελλάδα.....	18
2.2 Διεθνής κρίση στην ελληνική οικονομία.....	20
2.3 Αίτια της οικονομικής κρίσης.....	21
2.3.1 Η Μαρξιστική εξήγηση για τα αίτια της κρίσης.....	27
2.3.2 Οικονομικές εξελίξεις 2008-2009.....	28
2.3.3 Οικονομικές εξελίξεις 2009-2010.....	30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3. ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ – ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΟΥ ΔΝΤ ΚΑΙ Η ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΗΣ Ε.Ε ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.....	32
3.1 Η Ελλάδα και ο δρόμος προς το ΔΝΤ.....	32
3.2 Μέτρα-Σοκ προτείνει το ΔΝΤ στην Ελλάδα.....	35
3.3 Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα-Απασχόληση.....	37
3.4 Απασχόληση.....	39
3.4.1 Προσωρινή απασχόληση.....	42
3.4.2 Παράνομη ανασφάλιστη εργασία.....	43
3.4.3 Ομαδικές απολύσεις.....	45
3.5 Ο κλάδος της Ναυτιλίας.....	47
3.5.1 Οικονομική ύφεση στην Ναυτιλία.....	48

3.6 Ο κλάδος του Τουρισμού.....	52
3.6.1 Εκπτώσεις της κρίσης στις Τουριστικές Εισπράξεις.....	54
3.7 Ανεργία.....	56
3.8 Η πρόσληψη του φαινομένου της μετανάστευσης.....	58

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4. Η ΕΞΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΦΕΣΗ.....	59
Βιβλιογραφία.....	67

Κεφάλαιο 1^ο

1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

1.1 Ορισμός της κρίσης

Η έννοια της κρίσης, ως πολυδιάστατη, έχει αποδοθεί ποικιλοτρόπως, ακόμη και από απλούς ανθρώπους για να περιγράψουν με μια λέξη ότι αντιμετωπίζουν ένα δύσκολο πρόβλημα, ότι διανύουν μια περίοδο ανωμαλίας και αντικανονικότητας ή βρίσκονται σε κρίσιμη φάση.

Στην ελληνική γλώσσα, η λέξη κρίση προέρχεται από το ρήμα κρίνω θέλοντας να χαρακτηρίσει μια μη κανονική κατάσταση. Μια κατάσταση κρίσιμη, δύσκολη επικίνδυνη. Συγκεκριμένα κρίση είναι μια εκτροπή από την κατάσταση της κανονικότητας και μπορεί να προσβάλει διαβαθμίσεις αντικανονικότητα από μια κατάσταση του χάους και του πανικού. Συνεπώς, μια κρίση εμπεριέχει μια απειλή σχετικά με τους πόρους και τους ανθρώπους, την απώλεια του ελέγχου και ορατές συνέπειες στους ανθρώπους, τους πόρους και τους οργανισμούς.

1.2 Κυκλικές διακυμάνσεις

Η Οικονομική κρίση αποτελεί τη μια από τις δυο φάσεις των οικονομικών διακυμάνσεων και συγκεκριμένα την φάση της καθόδου, όταν δηλαδή η οικονομική δραστηριότητα βρίσκεται σε μια συνεχή συρρίκνωση. Οι οικονομικές διακυμάνσεις ορίζονται ως διαδοχικές αυξομειώσεις της οικονομικής δραστηριότητας μέσα σε μια οικονομία. Λέγονται και αλλιώς και κυκλικές διακυμάνσεις ή οικονομικοί κύκλοι. Οι άγγλοι αποδίδουν το φαινόμενο με τον ορό (business cycles), ακριβώς για να τονίσουν την ιδιαίτερη βαρύτητα των επενδύσεων στην εξέλιξη του οικονομικού κύκλου. Από πολύχρονες στατιστικές παρατηρήσεις διαπιστώθηκε ότι οι οικονομικοί κύκλοι διαρκούν περίπου από 7 έως 11 χρόνια.

Κάθε οικονομικός κύκλος έχει 4 φάσεις:

A. Ανάκαμψη

- I. Αύξηση των επενδύσεων.
- II. Μείωση της ανεργίας.
- III. Φυσιολογικός πληθωρισμός.

B. Ανθηση

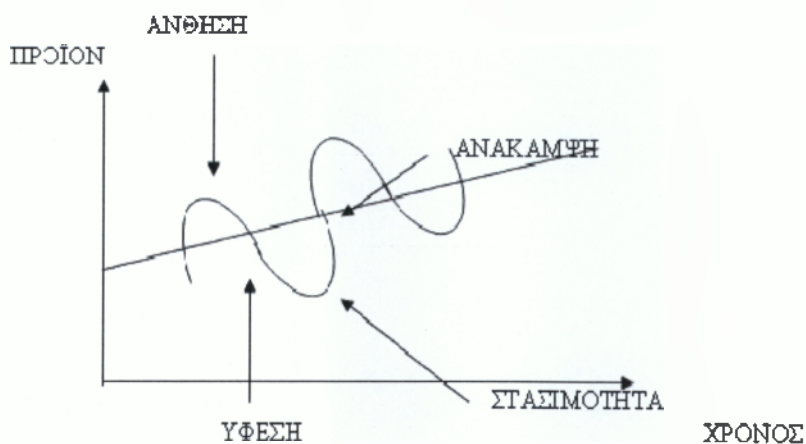
- I. Υπερβολική αύξηση των επενδύσεων (υπερεπενδύσεις).
- II. Φυσιολογική ανεργία.
- III. Έντονος πληθωρισμός.

Γ. Κάμψη (Κρίση)

- I. Μείωση των επενδύσεων.
- II. Εμφάνιση της κυκλικής ανεργίας.
- III. Πτώση των τιμών των προϊόντων.

Δ. Ύφεση (Στασιμότητα)

- I. Περαιτέρω μείωση των επενδύσεων.
- II. Εκτεταμένη ανεργία.
- III. Περαιτέρω πτώση των τιμών.

1.3 Διεθνής ανασκόπηση για την παγκόσμια κρίση

Η μεγάλη κρίση του 1929 είναι το κυριότερο σημείο αναφοράς. Οι αιτίες της ήταν :

1. Η ανισορροπία στην οικονομία των ΗΠΑ, η οποία προήλθε από:

α.) τη σχετική υπερπαραγωγή πρώτων υλών γεωργικών προϊόντων που είχε σαν αποτέλεσμα την πτώση των τιμών και μείωση της αγοραστικής δύναμης των αγροτών και

β.) τις υπεραισιοδοξίες βιομηχανικές επενδύσεις σε τομείς όπως η παραγωγή αυτοκινήτων και ηλεκτρονικών συσκευών.

2. Η ευάλωτη διεθνής οικονομία, λόγω του γεγονότος ότι :

α.) η διεθνής οικονομία ήταν ήδη εξασθενημένη από το Παγκόσμιο πόλεμο και

β.) ο αμερικάνικος προστατευτισμός και η εμμονή στη αποπληρωμή του συνόλου των δανείων που είχαν δοθεί στις ευρωπαϊκές χώρες επιδείνωνε ακόμη περισσότερο το πρόβλημα.

Η αλυσιδωτή κατάρρευση επιχειρήσεων και τραπεζών έφερε την παγκόσμια οικονομική ύφεση. Κατά την κρισιμότερη καμπή αυτής της κρίσης οι άνεργοι έφθασαν τα 30.000.000.

(Πηγή: <http://users.hol.gr/~kokkonis/courses/interwar/depression.htm>)

Μια ακόμη από τις σημαντικότερες κρίσεις είναι αυτή του πετρελαίου τι δεκαετία του 1970.

Αυτές έφεραν στο προσκήνιο το φαινόμενο του στασιμοπληθωρισμού, δηλαδή τη συνύπαρξη πληθωρισμού και αυξημένης ανεργίας. Ως επίσημη ημερομηνία έναρξης της πρώτης κρίσης καταγράφεται η 17^η Οκτωβρίου του 1973 όταν τα μέλη του ΟΑΡΕC (Οργανισμού Αραβικών Χωρών – Εξαγωγέων Πετρελαίου Οργανισμού Αραβικών Πετρελαιοπαραγωγών Κρατών) ανακοίνωσαν ότι δεν θα προμήθευαν πλέον με πετρέλαιο τις χώρες που υποστήριζαν το Ισραήλ στη διαμάχη του με τη Συρία και την Αίγυπτο. Σε αυτές τις χώρες συμπεριλαμβάνονταν οι ΗΠΑ, οι σύμμαχοι τους στην Δυτική Ευρώπη και Ιαπωνία. Παρόλα αυτά, οι στοχευόμενες χώρες ανταποκρίθηκαν βρίσκοντας νέες πρωτοβουλίες για να περιορίσουν την εξάρτησή τους από τις παρακάτω χώρες.

Έξι χρόνια μετά, το 1979, ακολούθησε η δεύτερη πετρελαϊκή κρίση. Έκανε την εμφάνισή της στις ΗΠΑ, στον απόηχο της ιρανικής επανάστασης. Οι χώρες του ΟΡΕC για να αντιμετωπίσουν την κατάσταση, αύξησαν την παραγωγή τους και η συνολική απώλεια έφτασε στο 4%. Ωστόσο, επικράτησε ένας διαδεδομένος πανικός που ανέβασε την τιμή πολύ περισσότερο από όσο θα αναμενόταν. Αυτό ήταν αποτέλεσμα της μειωμένης ζήτησης και

της υπερβολικής παραγωγής, οδηγώντας τον OPEC στο να χάσει την ενότητα του. Εξαγωγείς πετρελαίου, όπως το Μεξικό, η Νιγηρία και η Βενεζουέλα επεκτάθηκαν σημαντικά, ενώ οι ΗΠΑ και η Ευρώπη πήραν περισσότερο πετρέλαιο από το Prudhoe Bay και τη Βόρειο Θάλασσα.

(Πηγή : <http://enthesis.net>)

Στη συνέχεια, εξετάζοντας τη λεγόμενη “ασιατική” κρίση του 1998-1999, βλέπουμε ότι άγγιξε σε μεγάλο βαθμό το τραπεζικό σύστημα, ωθώντας πολλές ασιατικές τράπεζες στα πρόθυρα χρεοκοπίας. Πρόκειται εδώ για μια κρίση, γεωγραφικά περιορισμένη, κάτι που την διαφοροποιεί πολύ από την κρίση του 1929, καθώς και από τη σημερινή.

Μία άλλη κρίση στη δεκαετία του 1990 είναι αυτή της Ιαπωνικής οικονομίας, η οποία είχε αντιμετωπιστεί με μερική ή πλήρη εθνικοποίηση τραπεζών. Είχε μεγάλη διάρκεια και οδήγησε σε ύφεση, διότι η αντίδραση των ιαπωνικών αρχών έφτασε σε μεγάλη καθυστέρηση. Η καθυστέρηση των παρεμβάσεων κάνει την κρίση αυτή να έχει αναλογίες με αυτήν του 1929. Εντούτοις και αυτή διαφοροποιείται τόσο από τη σημερινή όσο και από αυτήν του 1929 λόγω του τοπικού χαρακτήρα της.

Μία άλλη κρίση είναι αυτή του 2000-2001 με την έκρηξη της “ φούσκας” του Internet, που προκάλεσε πτώσεις στις τιμές των μετοχών ανάλογες με εκείνες της κρίσης του 1929. Παρατηρούμε ότι η σημερινή κρίση είναι ακόμη πιο σοβαρή και πλησιέστερη σε αυτήν του 1929, καθώς αγγίζει τον πυρήνα του τραπεζικού συστήματος προκαλώντας πτωχεύσεις τραπεζών.

Όντως η σημερινή κρίση δείχνει να έχει ομοιότητες με αυτήν του 1929. Σε μόλις τρεις εβδομάδες τα χρηματιστήρια έχασαν περίπου από 20% έως 25% της αξίας τους. Επίσης η κρίση του 1929 ήταν παγκόσμια, αγγίζοντας όλες τις χρηματοοικονομικές αγορές. (Πηγή : <http://makthes.gr>)

Στις ΗΠΑ και στην Αγγλία οι τράπεζες δάνειζαν για την αγορά σπιτιού ως και 120% της αξίας του. Στις ΗΠΑ τα δάνεια που δίνονταν σε ανθρώπους χωρίς περιουσία, χωρίς εισόδημα και τελικά χωρίς δυνατότητα αποπληρωμής αποκαλούνταν **subprime** και αυτά ήταν τα πρώτα που «έσκασαν», προκαλώντας ένα ντόμινο προβλημάτων στις τράπεζες. Δεν ήταν όμως μόνο τα στεγαστικά που είχαν πρόβλημα, αλλά ένα πλήθος δανείων και επενδύσεων σε σύνθετα τραπεζικά προϊόντα τα οποία έχασαν τελείως την αξία τους και κατέστρεψαν κυριολεκτικά τις μεγαλύτερες τράπεζες των ΗΠΑ και μερικές από τις μεγαλύτερες τράπεζες του κόσμου.

Τα προϊόντα αυτά σήμερα τα ονομάζουμε «τοξικά», ενώ πριν από λίγους μήνες εθεωρούντο η επιτομή της τραπεζικής πρακτικής.

1.4 Τι διαφοροποιεί τη σημερινή κρίση

Το πρώτο στοιχείο που διαφοροποιεί τη σημερινή κρίση από αυτήν του 1929 είναι η οικονομική πολιτική που εφαρμόστηκε. Από τις αντιδράσεις των νομισματικών και δημοσιονομικών αρχών παγκοσμίως φαίνεται ότι το δίδαγμα της κρίσης του 1929 έγινε απόλυτα κατανοητό από το γεγονός ότι υπάρχει παγκοσμίως συντονισμένη αντίδραση των οικονομικών πολιτικών.

Το δεύτερο στοιχείο που υποδηλώνει τη μεγάλη διαφορά μεταξύ των δύο κρίσεων είναι ότι το μέγεθος των κρατών (δημόσιες δαπάνες και φόροι) είναι σήμερα πολύ μεγαλύτερο. Για παράδειγμα, το μέγεθος του αμερικάνικου κράτους το 1929 ήταν 10%, ενώ σήμερα υπερβαίνει το 30%.

Το τρίτο στοιχείο το οποίο δείχνει τη διαφορά μεταξύ της σημερινής κρίσης και αυτής του 1929, καθώς και το κατά πόσο η σημερινή κρίση μας επιβαρύνει με επιπλέον έναν κίνδυνο είναι η διεisdυση της χρηματοπιστωτικής δραστηριότητας στη καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Το ποσοστό των νοικοκυριών που έχει σήμερα πρόσβαση σε πιστώσεις είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτές της δεκαετίας του 1930. Σχεδόν κάθε άτομο στις δυτικές κοινωνίες έχει μία πιστωτική κάρτα. Η σύμπλεξη της χρηματοπιστωτικής και της πραγματικής οικονομικής δραστηριότητας είναι σήμερα πολύ μεγαλύτερη. (Πηγή : <http://makthes.gr>).

Η Διεθνής Χρηματοπιστωτική Κρίση του 2007 είναι μία παγκόσμια κατάσταση απειλούμενης οικονομικής ύφεσης στον ευρύτερο χρηματοπιστωτικό και τραπεζικό τομέα με γενεσιουργό χώρα τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Η κρίση αυτή έρχεται 78 χρόνια μετά την τελευταία κρίση του 1929 αλλά και παλαιότερες πετρελαϊκές κρίσεις. Προέκυψε μετά το ξέσπασμα των προβλημάτων στην αγορά στεγαστικών δανείων χαμηλής εξασφάλισης και την αλόγιστη χρήση δομημένων επενδυτικών προϊόντων που εξαρτιόνταν ανάμεσα από τη δυνατότητα αποπληρωμής των δανείων από τα οποία παράγονταν. Πολλοί επιστήμονες υποστηρίζουν ότι είναι απαραίτητος ένας νέος κρατικός παρεμβατισμός, παράλληλα με την κατάρτιση σχεδίων επίλυσης της κρίσης προτού επεκταθεί την ευρύτερη οικονομία των κρατών που επλήγησαν. Πηγή : (<http://el.wikipedia.org>)

1.5 Η παγκόσμια οικονομική κρίση

Οι οικονομικοί – επιχειρηματικοί κύκλοι είναι ένα οικονομικό φαινόμενο που παρουσιάζονται κυρίως στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές οικονομίες. Μας δείχνουν και εξηγούν τις αλλαγές στα οικονομικά μεγέθη.

Σήμερα είναι πιο έντονη η ανάγκη για την μελέτη των οικονομικών κύκλων μιας και σήμερα η Ελλάδα βρίσκεται σε τροχιά ύφεσης.

Οι οικονομικοί κύκλοι έχουν τέσσερις φάσεις, τις παρακάτω:

1. Η φάση της ανόδου ή της άνθησης της οικονομίας.

Στην αρχή της φάσεως της ανόδου της οικονομίας οι τιμές παρουσιάζουν πολύ μικρή αύξηση ώσπου η άνοδος της οικονομίας να αποκτήσει κάποια ορμή για να απορροφήσει τους υποαπασχολούμενους συντελεστές της παραγωγής στην παραγωγική διαδικασία.

2. Η φάση της κρίσεως.

Η φάση της ανόδου της οικονομίας θα φτάσει κάποτε σε ένα τέλος. Συνήθως, μια μείωση στην συνολική ζήτηση προκαλεί την αρχή της ύφεσης, ή το τραπεζικό σύστημα περιορίζει τις χορηγούμενες πιστώσεις ή τέλος η κυβέρνηση περικόψει τις κρατικές δαπάνες.

3. Η φάση της ύφεσης ή της καθόδου.

Η φάση της ύφεσης θα ακολουθητέε την φάση της κρίσης. Οι τιμές αρχίζουν να μειώνονται με αποτέλεσμα την μείωση της παράγωγης, την μείωση της ζήτησης, την αύξηση της ανεργίας, την πτώση των μισθών και την μείωση της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών.

Η ύφεση θα ενταθεί ακόμη περισσότερο με την αναστολή των επενδύσεων τόσο από τους επιχειρηματίες όσο και από το κράτος. Η φάση της ύφεσης θα συμπαρασύρει στην πτωτική πορεία όλους τους τομείς της οικονομίας.

4. Η φάση της αναρρώσεως ή αναζωογονήσεως.

Η φάση της ύφεσης κάποια στιγμή τελειώνει και το οικονομικό σύστημα γίνεται πιο ευαίσθητο σε επενδυτικά ερεθίσματα. Μια αύξηση της ζήτησης μπορεί να δώσει ώθηση στην οικονομία, που θα προκαλέσει αύξηση της παράγωγης, μείωση της ανεργίας, αύξηση της απασχόλησης με παράλληλη αύξηση των εισοδημάτων.

Το έναυσμα για την ανάρρωση της οικονομίας μπορεί να προκαλέσει και ο κρατικός φορέας με μια αύξηση των δημοσίων δαπανών.

Σήμερα βρισκόμαστε σε μια περίοδο παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης που άρχισε στις ΗΠΑ με αποτέλεσμα να απλωθεί αμέσως σε ολόκληρο τον κόσμο αλλά και στην χώρα μας.

Η πτώχευση το Σεπτέμβριο του 2008 μιας από τις μεγαλύτερες επενδυτικές τράπεζες στην Αμερική της Lehman Brothers, σηματοδότησε την αρχή της παγκόσμιας κρίσης. Οι επιπτώσεις έγιναν αμέσως αντιληπτές και αισθητές σε παγκόσμιο επίπεδο, από τις ΗΠΑ έως την Νότια Κορέα και από την Ιρλανδία έως και την Ζουγκαρία και την Ελλάδα, καταδεικνύοντας τα αρνητικά σημεία της απελευθέρωσης των χρηματαγορών.

Το 2008 υπήρξε αναμφίβολα το χειρότερο έτος για τις χρηματαγορές από το 1931 δημιουργώντας σοβαρό κλίμα ανασφάλειας και αβεβαιότητας για τις οικονομίες σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η μείωση της παραγωγικής δραστηριότητας και της κατανάλωσης είναι διάχυτη παντού. Οι τράπεζες δεν χορηγούν πια δάνεια, οι επιχειρήσεις δεν επενδύουν, οι καταναλωτές δεν ξοδεύουν. Όλα δείχνουν ότι βρισκόμαστε στην αρχή μιας δεύτερης σημαντικής οικονομικής ύφεσης.

Η οικονομική κρίση κατά την εξέλιξη του 2009 βαθαίνει τόσο στις ΗΠΑ, όσο και στην ευρωπαϊκή Ένωση. Ιδιαίτερα, οι 630.000 απολύσεις τον μήνα στις ΗΠΑ και οι 8,5 εκ. θέσεις εργασίας που θα χαθούν στην Ε.Ε την διετία 2009-2010 σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σε σύγκριση με τα 9,5 εκατ. νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν την περίοδο 2006-2008, σηματοδοτούν τις ανησυχίες των φορέων άσκησης της οικονομικής πολιτικής για την οικονομική πορεία των δυο αυτών οικονομικών σχηματισμών.

Κατά το πρώτο τρίμηνο του 2009 παρατηρήθηκε μια εντεινόμενη παγκόσμια ύφεση η οποία επηρέασε την Ευρώπη και άλλες μεγάλες αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες οικονομίες. Οι προβλέψεις για την ανάπτυξη των οικονομιών αναθεωρούνται προς τα κάτω και το σημείο καμψής από την ύφεση στην ανάπτυξη μετατίθεται όλο και πιο αργά σε μελλοντικά έτη.

Συνεχείς είναι οι προσπάθειες που καταβάλλονται για τον συντονισμό των δράσεων με σκοπό την αντιμετώπιση της παγκόσμια οικονομικής κρίσης, τόσο σε εθνικό όσο σε και διεθνές επίπεδο. Άνω των δέκα τρισεκατομμυρίων δολαρίων έχουν δεσμευτεί προκειμένου να αναθερμάνουν το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Εκατοντάδες δισεκατομμύρια δολάρια έχουν επιπλέον δεσμευτεί για δέσμες οικονομικών κινήτρων.

Αυτές οι πρωτοβουλίες υλοποιούνται σύμφωνα με τα τωρινά οικονομικά δεδομένα και αφορούν τρόπους πρόληψης μιας μεγάλης οικονομικής κρίσης που θα οδηγήσει σε οικονομική ύφεση.

Προς το παρόν ο όγκος των συναλλαγών βρίσκεται σε κατακόρυφη πτώση και η ανεργία αυξάνεται ταχύτατα σε διεθνές επίπεδο.

Παρουσιάζουμε παρακάτω δυο πινάκες με τις κυριότερες μειώσεις θέσεων εργασίας στην Ευρώπη και παγκοσμίως.

Οι κυριότερες 5 περιπτώσεις μειώσεις θέσεων εργασίας στην Ευρώπη:

Πίνακας 1

Επιχείρηση	Θέσεις εργασίας	Χώρα	Τύπος αναδιάρθρωσης	Τομέας
PKP cargo	9000	Πολωνία	Εσωτερική Αναδιάρθρωση	Χερσαίες μεταφορές
Police nationale	4800	Γαλλία	Εσωτερική Αναδιάρθρωση	Δημόσια διοίκηση
Metro group	4000	Γερμανία	Εσωτερική Αναδιάρθρωση	Λιανική πώληση
Alitalia	3650	Ιταλία	Συγχώνευση εξαγορά	Αεροπορικές μεταφορές
Petrom	3000	Ρουμάνια	Εσωτερική Αναδιάρθρωση	Βιομηχανική παράγωγή

Πηγή : ERM, 1 Ιανουαρίου – 31 Μαρτίου 2009

Πίνακας 2

Οι κυριότερες 5 περιπτώσεις μείωσης θέσεων εργασίας παγκόσμιος:

Επιχείρηση	Θέσεις εργασίας	Χώρα	Τύπος αναδιάρθρωσης	Τομέας
General motors	47000	Ανά τον κόσμο	Εσωτερική αναδιάρθρωση	Βιομ. Παραγωγή Αυτοκίνητα
Caterpillar	20000	Ανά τον κόσμο	Εσωτερική αναδιάρθρωση	Βιομ. Παραγωγή Μηχ. εξοπλισμος
Nissan	20000	Ανά τον κόσμο	Εσωτερική αναδιάρθρωση	Βιομ. Παραγωγή Αυτοκίνητα
Anglo american	19000	Ανά τον κόσμο	Εσωτερική αναδιάρθρωση	Βιομ. Παραγωγή Μηχ. εξοπλισμος
United technologies	18000	Ανά τον κόσμο	Εσωτερική αναδιάρθρωση	Βιομ. Παραγωγή Μηχ. εξοπλισμος

Πηγή : ERM, 1 Ιανουαρίου – 31 Μαρτίου 2009

Η μεγαλύτερη απώλεια θέσεων εργασίας με σημαντικότερη διάφορα από τις υπόλοιπες καταγράφεται στην Μεγάλη Βρετανία (χάθηκαν 133.670 θέσεις εργασίας), στην Πολωνία (50.703 θέσεις εργασίας), ενώ ακολούθου η Γερμανία (37.872 θέσεις εργασίας), η Γαλλία (22.770 θέσεις εργασίας) και η Τσεχία (22.338 θέσεις εργασίας). Τα παραπάνω στοιχεία βασίζονται στο Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Αναδιρθώσεων το οποίο αποτελεί παράρτημα του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Εργασιακών Σχέσεων.

Η διεθνής οικονομική κρίση πλήττει πλέον τις πτυχές της πραγματικής οικονομίας και στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα να είναι ορατές οι αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση, στις εργασιακές σχέσεις, την κοινωνική προστασία και την μισθωτή εργασία.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι κάποιες επιχειρήσεις προσπαθούν να κερδίσουν χρόνο για να αντιμετωπίσουν τα νέα οικονομικά δεδομένα, εισάγουν στην επιχείρηση και στο προσωπικό σύστημα εκ περιτροπής εργασίας, υποχρεωτικών αδειών, καταργούν την υπερωριακή απασχόληση, θέτουν τους εργαζόμενους σε διαθεσιμότητα ή αποφασίζουν προσωρινή αναστολή των λειτουργιών των επιχειρήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2. Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

Μία από τις αιτίες της εξάπλωσης του προβλήματος σε ολόκληρο τον κόσμο όπως και στην Ελλάδα είναι η παγκοσμιοποίηση.

Η σημερινή κρίση λόγω της παγκοσμιοποίησης φαίνεται να είναι ακόμη σοβαρότερη από αυτήν του 1929. Η παγκοσμιοποίηση εντείνει τη δυναμικότητα μιας χρηματοπιστωτικής κρίσης και επηρεάζει πολύ πιο γρήγορα την παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα. Πέρα όμως της παγκοσμιοποίησης, εάν πρέπει να αποκλείσουμε μία επανάληψη της κρίσης του 1929, είναι γιατί βρισκόμαστε σε ένα διαφορετικό περιβάλλον από εκείνο της δεκαετίας του 1930.

2.1 Πως χτύπησε η οικονομική κρίση την Ελλάδα

Από το γενικευμένο δυσμενές κλίμα δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστη η χώρα μας, καθώς από τον Σεπτέμβριο του 2008 και σταδιακά μέχρι και σήμερα η ελληνική πραγματικότητα βρίσκεται κάτω από ένα πέπλο έντονου προβληματισμού και ανησυχίας εξαιτίας μιας παγκοσμιοποιημένης οικονομικής κρίσης που έχει χαρακτηριστεί -δικαίως με βάση τα νούμερα και την διάρκεια- ως η χειρότερη των τελευταίων 70 ετών. Μιας κρίσης της οποίας τα αίτια δεν έγιναν αντιληπτά από μία σημαντική μερίδα της ελληνικής κοινωνίας που δεν έχουν τα ερεθίσματα και το ενδιαφέρον να την κατανοήσουν και να την αναλύσουν, κινούμενοι με γνώμονα την «ευημερία» της καθημερινής τους ζωής.

Η ψευδαίσθηση της οικονομικής ασφάλειας που έπνεε πάνω από την ελληνική οικονομία κλονίστηκε το φθινόπωρο του 2008 με τα ΜΜΕ να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εξάπλωση ενός κλίματος ανησυχίας προβάλλοντας τις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες που παρατηρούνται διεθνώς, άλλοτε με την στοχευμένη παράθεση των γεγονότων και άλλοτε με όχημα την υπερβολή ως απόρροια της μη κατανόησης. Στα πλαίσια της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης παρατηρείται και η είσοδος της ελληνικής οικονομίας στη φάση της ύφεσης. Τα μακροοικονομικά μεγέθη αντικατοπτρίζουν την τάση αυτή, με την

ανεργία να παρουσιάζει αυξητικές τάσεις, τις επενδύσεις να συρρικνώνονται διαρκώς και την ταχύτητα κυκλοφορίας χρήματος να επιβραδύνεται προκαλώντας στενότητα στην αγορά.

Χαρακτηριστικά παρατίθενται τα ακόλουθα στοιχεία. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας τον Δεκέμβριο του 2008 η ανεργία διαμορφώθηκε στο 8,9% από 7,8% τον Νοέμβριο, ενώ την ίδια περίοδο ο μέσος όρος της ανεργίας στην ευρωζώνη ήταν 8,1%. Επίσης την ίδια περίοδο (Δεκέμβριος 2008) ο ετήσιος ρυθμός ανόδου της συνολικής χρηματοδότησης προς το σύνολο των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών υπολογίστηκε στο 16,4% από 21,5% που ανερχόταν τον Δεκέμβριο του 2007. Παράλληλα ο χρηματοοικονομικός τομέας της χώρας επιβραδύνεται. Στα χρηματιστήρια αξιών και παραγώγων οι καθοδικές συνεδριάσεις διαδέχονται η μια την άλλη, οι ξένοι θεσμικοί επενδυτές ρευστοποιούν συνεχώς τις συμμετοχές τους στο ελληνικό χρηματιστήριο και η ΕΧΑΕ ανακοινώνει για το 2008 μείωση του κύκλου εργασιών της κατά 33%. Σύμφωνα λοιπόν με τα δημοσιευθέντα στοιχεία, τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι ασφαλιστικοί οργανισμοί είχαν μικρή έκθεση σε προϊόντα μειωμένης εξασφάλισης, ενώ λίγοι επενδυτές τοποθέτησαν τα κεφαλαία τους στα τοξικά προϊόντα κυρίως σε εκείνα της Lehman Brothers.

Πράγματι την τελευταία δεκαετία οι ελληνικές τράπεζες έστρεψαν το επιχειρηματικό τους ενδιαφέρον και κατ' επέκταση και τα κεφαλαία τους στις αναπτυσσόμενες χώρες (π.χ. Τουρκία, Αίγυπτος Βαλκάνια). Οι μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες ακολούθησαν μία παραδοσιακή τραπεζική πολιτική και ανέπτυξαν ένα ευρύ δίκτυο καταστημάτων στην Ρουμανία, στην Βουλγαρία κ.λ.π. έναντι της επένδυσης σε επενδυτικά προϊόντα υψηλού ρίσκου. Επίσης όσον αφορά τα ασφαλιστικά ταμεία, τα προηγούμενα χρόνια αντιμετώπισαν την μείωση των διαθεσίμων τους εξαιτίας αστοχιών διαχείρισης και συνεπώς δεν είχαν τη δυνατότητα να επενδύσουν μεγάλα κεφάλαια στην αγορά αυτή. Παρ' όλα αυτά αξίζει να αναφερθεί ότι ο κλονισμός της εμπιστοσύνης του κοινού και της αγοράς προς τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς παγκοσμίως, που εκδηλώθηκε με την πτώση των χρηματιστηριακών τιμών τους, τις συνεχείς αναλήψεις κεφαλαίων και την εκτόξευση των διατραπεζικών επιτοκίων επηρεάζουν την εικόνα και των αντίστοιχων ελληνικών χρηματοοικονομικών οργανισμών.

Συνεχίζοντας την ανάλυση θα τεθεί η εικόνα της ελληνικής οικονομίας κάτω από το πρίσμα ενός παγκοσμιοποιημένου οικονομικού συστήματος. Οι παραγωγικότεροι κλάδοι της

χώρας μας (ναυτιλία, τουρισμός, τραπεζικός κλάδος) εμφανίζουν υψηλό βαθμό συσχέτισης με το εξωτερικό, συνεπώς και με χώρες που εκτέθηκαν άμεσα στα *subprime* δάνεια.

Παράλληλα, δείκτες όπως αυτοί της καταναλωτικής εμπιστοσύνης στην ευρωζώνη και στις ΗΠΑ, των παραγγελιών διαρκών αγαθών, των επενδύσεων κ.α. αποτυπώνουν την επιβράδυνση στην παγκόσμια ζήτηση και κατανάλωση. Στοιχεία που ενισχύουν την άποψη ότι ήταν αναπόφευκτο να επηρεαστεί και η ελληνική οικονομία.

Τα τελευταία χρόνια το δημόσιο χρέος της Ελλάδος διευρυνόταν συνεχώς. Ο δανεισμός τα προηγούμενα έτη χρησιμοποιήθηκε για την ανάληψη επενδυτικών έργων στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού της χώρας και των υποχρεώσεων της απέναντι στο σχέδιο ανάληψης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, αλλά κυρίως και για την κάλυψη των αναγκών του κοστοβόρου δημοσίου τομέα της. Δυστυχώς δεν δόθηκε η απαραίτητη προσοχή ώστε τα χρήματα αυτά να χρησιμοποιηθούν στην εξυγίανση και σωστή οργάνωση των ασθενικών παραγωγικών τομέων της χώρας. Ο υψηλός δανεισμός σε συνδυασμό με τα επαναλαμβανόμενα ελλείμματα τόσο στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών όσο και των κρατικών προϋπολογισμών οδήγησαν στη μείωση της φερεγγυότητας του ελληνικού κράτους την περίοδο που διανύουμε, καθώς οι πλεονασματικές μονάδες είναι διατεθειμένες να δανείσουν τα χρήματά τους σε σταθερές οικονομικά χώρες και όχι σε χώρες οικονομικά αδύνατες.

Το αποτέλεσμα ήταν η μεγάλη αύξηση του επιτοκίου δανεισμού της Ελλάδας, μιας και η ανάληψη μεγαλύτερου κινδύνου από τους δανειστές συνεπάγεται την προσαύξηση της απαιτούμενης ανταμοιβής, δημιουργώντας περαιτέρω δυσκολίες στην εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων για την χρηματοδότηση των μέτρων που θα την βοηθούσαν στην εξυγίανση του οικονομικού της τομέα.

Πηγή: (<http://application.econ.upatras.gr>)

2.2 Διεθνής κρίση στην ελληνική οικονομία.

Το άνοιγμα των οικονομιών, η ελεύθερη μετακίνηση κεφαλαίων από ήπειρο σε ήπειρο και από χώρα σε χώρα, η ενοποίηση όλων των αγορών είναι η αιτία της «επιδημίας». Στα «τοξικά» τραπεζικά προϊόντα επένδυναν όχι μόνο οι αμερικανικές τράπεζες αλλά τράπεζες από ολόκληρο τον κόσμο. Επένδυναν επίσης ασφαλιστικές εταιρείες, ασφαλιστικά

ταμεία, εταιρείες επενδύσεων, επενδυτικές τράπεζες και ιδιώτες. Η ελληνική οικονομία είναι μέρος της ευρωπαϊκής και της παγκόσμιας οικονομίας και ταυτόχρονα είναι ελλειμματική. Η κυβέρνηση δανείζεται κάθε χρόνο δεκάδες δισεκατομμύρια ευρώ (44 το 2008, 50 το 2009 και 10+30 Ε.Ε το 2010) για να καλύψει τις ανάγκες του δημόσιου αλλά και τους τόκους του εξωτερικού μας χρέους, που φτάνει τα 250 δις. Ευρώ.

Σε μια περίοδο όπου οι πιστώσεις έχουν σταματήσει, είναι δύσκολο να βρούμε δανεικά. Στο μεταξύ οι ελληνικές τράπεζες επίσης δεν βρίσκουν εύκολα δανεικά από το διεθνές σύστημα και έτσι κόβουν τα δάνεια και δημιουργούν προβλήματα σε όλες τις επιχειρήσεις και στους ιδιώτες δανειολήπτες. Οι επιπτώσεις της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης είναι πλέον αδιάψευστα αισθητές και στην πραγματική οικονομία της χώρας μας, με απρόβλεπτες εξελίξεις για την μείωση της ρευστότητας των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των μικρομεσαίων και των νοικοκυριών, την αυξανόμενη ανεργία και την εξαθλίωση των ευπαθών κοινωνικών ομάδων.

Η μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και της κατανάλωσης είχαν σαν αποτέλεσμα να μεγαλώσει η «μαύρη τρύπα» του προϋπολογισμού, σημειώνοντας υστέρηση εσόδων κατά 2,42 δις. Το 2008. Είναι προφανές ότι οι τρεις «πυλώνες» της Ελληνικής οικονομίας ήδη δέχονται τα σεισμικά κύματα της παγκόσμιας κρίσης.

2.3 Αίτια της οικονομικής κρίσης

1. Η τεράστια χρήση της τιτλοποίησης στεγαστικών δανείων (**securitization**).
2. Η πτώση της αξίας των κατοικιών από το σπάσιμο της φούσκας των ακινήτων.
3. Η υπερβολική χρήση δανειακών κεφαλαίων από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις (**Leverage**).
4. Η παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Οικονομίας.
5. Η πλημμελής διαβάθμιση των προϊόντων (Ομόλογα, Σύνθετα χρηματοοικονομικά προϊόντα κλπ) ως προς τους επενδυτικούς κινδύνους, αλλά και των ιδίων των χρηματοοικονομικών εταιρειών (Επενδυτικές Τράπεζες, Εμπορικές Τράπεζες, Αμοιβαία Κεφάλαια, Επενδυτικές Εταιρείες) από τις αρμόδιες διεθνείς εταιρείες αξιολόγησης επενδυτικών κινδύνων.
6. Οι τεράστιες αμοιβές των στελεχών του Χρηματοοικονομικού τομέα (Τράπεζες, Ασφαλιστικές Εταιρείες, Επενδυτικές Εταιρείες κλπ), με τη μορφή **Bonus**.

7. Η έλλειψη αυστηρού νομοθετικού πλαισίου, σχετικά με τον έλεγχο ολόκληρου του Παγκόσμιου Χρηματοοικονομικού Τομέα, και η υιοθέτηση αντίθετα των πλέον χαλαρών μορφών ελέγχου στη διακίνηση των κεφαλαίων.

1. Τιτλοποίηση δανείων.

Με τη μείωση των επιτοκίων των στεγαστικών δανείων στις ΗΠΑ, στη Μεγάλη Βρετανία και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σημειώθηκε μια τεράστια αύξηση στις χορηγήσεις στεγαστικών δανείων ιδιαίτερα στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (με χρηματοδότηση μέχρι και του 120% της αξίας των ακινήτων αλλά και δανεισμό πολιτών που δεν διέθεταν τα οικονομικά στοιχεία για να δανειοδοτηθούν). Οι πάντες πίστευαν ότι η οικοδομική δραστηριότητα θα επεκτεινόταν συνεχώς και η αύξηση της κατανάλωσης θα ήταν το πρωταρχικό στοιχείο ανόδου της Οικονομίας των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής .

Οι σκέψεις αυτές διατυπώνονταν από τα πλέον έγκυρα στελέχη, όπως τον Πρόεδρο της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ (Federal Reserve) Άλαν Κρίσμαν. Η Federal Reserve είναι η ανεξάρτητη αρχή του κράτους (δεν ελέγχεται από τον Πρόεδρο και το Κογκρέσο) και είναι υπεύθυνη για τον έλεγχο ολόκληρου του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Έτσι οι εμπορικές Τράπεζες χορήγησαν αρχικά στεγαστικά δάνεια σε μεγάλο αριθμό πελατών, βοηθούμενες από τα χαμηλά επιτόκια και την τεράστια επέκταση της οικοδομικής δραστηριότητας σε αναλογία συνήθως, Ιδίων Κεφαλαίων Τράπεζας προς Υποχρεώσεις Δανειοληπτών 1/9 (σύμφωνα με την αναλογία εποπτικών κεφαλαίων που καθόριζε η Κεντρική Τράπεζα των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής). Οι Εμπορικές Τράπεζες στην προσπάθειά τους να αυξήσουν τα κεφάλαια τους με είσοδο μετρητών στο ενεργητικό του Ισολογισμού τους «πακετάρουν» διάφορα στεγαστικά δάνεια και εκδίδουν **εταιρικά ομόλογα (Mortgage Backed Securities – MBS)**.

Η τιτλοποίηση δανείων έλαβε κυρίως τεράστιες διαστάσεις, διότι τα στελέχη των τραπεζών προκειμένου να εμφανίσουν βραχυπρόθεσμα κέρδη και να εισπράξουν τεράστια χρηματικά ποσά με τη μορφή (Bonus) χρησιμοποιούσαν αυτά τα εργαλεία.

Τα **εταιρικά ομόλογα (MBS)** πωλούνταν από τις Επενδυτικές Τράπεζες (Lehman Brothers) σε :

- α. Αμοιβαία Κεφάλαια.
- β. Συνταξιοδοτικά Ταμεία (κρατικά, ημικρατικά ,εταιρικά).
- γ. Ασφαλιστικές εταιρείες.

δ. Επενδυτικές Τράπεζες.

ε. Εμπορικές Τράπεζες.

στ. Hedge Funds

Το Μέγεθος των MBS που εκδόθηκαν το 2007 στις ΗΠΑ ήταν 7,3 τρις δολάρια.

Οι θεσμικοί επενδυτές προκειμένου να εξασφαλισθούν για τα ομόλογα που κατείχαν στα περιουσιακά τους στοιχεία αγόραζαν Συμβόλαια Προστασίας Έναντι Κινδύνων Χρεοκοπίας Ομολόγων (Credit Default Swaps). Τα περισσότερα από αυτά εξέδιδε ο ασφαλιστικός κολοσσός American International Group (AIG). Μετά τη χρεοκοπία όμως της Lehman Brothers, αλλά και την αδυναμία των επενδυτικών τραπεζών να επιστρέψουν κεφάλαια στους επενδυτές ομολόγων υποχρεώθηκε σε αποζημιώσεις τεραστίων χρηματικών ποσών έναντι των συμβολαίων CDS. Επίσης κινδύνεψε με χρεοκοπία με αποτέλεσμα η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής να σπεύσει σε κρατική βοήθεια δια της ομοσπονδιακής τράπεζας (Fed) παρέχοντας 85 δις. Δολάρια και να λάβει τον έλεγχο του 80% του μετοχικού κεφαλαίου του ασφαλιστικού κολοσσού.

Παράλληλα η Αμερικανική κυβέρνηση διαμέσου της Fed παρείχε ρευστότητα στο τραπεζικό σύστημα ύψους 50 δις δολάρια. Η 4η επενδυτική τράπεζα των ΗΠΑ (Lehman Brothers) κηρύχθηκε σε πτώχευση, ενώ τμήματα και περιουσιακά της στοιχεία πουλήθηκαν στην αγγλική τράπεζα Barclays.

2. Πτώση της αξίας των κατοικιών στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής από το σπάσιμο της φούσκας των ακινήτων.

Η τεράστια προσφορά ακινήτων στις ΗΠΑ, λόγω των χαμηλών στεγαστικών επιτοκίων και της μεγάλης ρευστότητας που προσέφεραν οι Τράπεζες, είχε σαν αποτέλεσμα την πτώση της αξίας των κατοικιών.

Η πτώση αυτή λόγω υπερπροσφοράς δεν ήταν σε ορισμένους κατόχους ακινήτων της τάξεως του 10% ή 30%, αλλά υπήρχε και μηδενική ή αρνητική καθαρή θέση.

Το Μάρτιο του 2008 το 11% των κατόχων στεγαστικών δανείων ή αλλιώς 11.000.000 ιδιοκτήτες είχαν μηδενική ή αρνητική καθαρή θέση ακινήτου και έτσι μην έχοντας κανένα κίνητρο για την αποπληρωμή του δανείου, τη σταματούσαν. Οι κάτοχοι των τιλοποιημένων δανείων λόγω αυτής της κατάστασης δεν εισέπρατταν τόκους και κεφάλαιο, με αποτέλεσμα εταιρικά ομόλογα να υποστούν σημαντική μείωση της βαθμολογίας τους.

3. Υπερβολική χρήση δανειακών κεφαλαίων από νοικοκυριά και επιχειρήσεις (Leverage)

Τα χαμηλά επιτόκια και η υπερβάλλουσα ρευστότητα, λόγω της πολιτικής της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ, αύξησε υπερβολικά τον δανεισμό των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων και μείωσε υπερβολικά την αποταμίευση.

Έτσι όταν ξέσπασε η κρίση, ο υπερβολικός δανεισμός καθιστούσε απαγορευτική την περαιτέρω χρηματοδότηση με αποτέλεσμα πολλές επιχειρήσεις, ακόμη και κολοσσοί, να οδηγηθούν σε χρεοκοπία όπως και πάρα πολλά νοικοκυριά.

Η αναλογία Υποχρεώσεων προς Ίδια κεφάλαια από 9 προς 1 στις εμπορικές τράπεζες μετατράπηκε σε 20 προς 1 στις επενδυτικές τράπεζες που υπήρξαν ανάδοχοι των εταιρικών ομολόγων (MBS).

4. Παγκοσμιοποίηση της διεθνούς οικονομίας.

Η παγκοσμιοποίηση της διεθνούς οικονομίας είχε σαν αποτέλεσμα, το χρηματοοικονομικό πρόβλημα που ξεκίνησε από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής να μεταδοθεί σαν τοξικό απόβλητο σε ολόκληρο τον κόσμο.

Στα χαρτοφυλάκια πολλών Ευρωπαϊκών Τραπεζών, και κυρίως στη Μεγάλη Βρετανία, υπήρχε μεγάλος αριθμός τοξικών ομολόγων που δεν εξυπηρετούνταν, με αποτέλεσμα να κινδυνεύσουν πολλές τράπεζες και ενώπιον του κινδύνου χρεοκοπίας να ζητήσουν κρατική ενίσχυση.

Έτσι στις ΗΠΑ κρατικοποιήθηκαν οι πιστωτικοί οργανισμοί που παρείχαν στεγαστικά δάνεια (π.χ. Fannie Mae και Freddie Mac).

Στη Γερμανία κρατικοποιήθηκε η στεγαστική τράπεζα Hypo Real Estate ενώ στη Μεγάλη Βρετανία κρατικοποιήθηκε η τράπεζα Lloyd's από την κυβέρνηση Γκόρντον Μπράουν.

Τα «τοξικά» τιτλοποιημένα ομόλογα μόλυναν τα χαρτοφυλάκια πολλών ευρωπαϊκών Τραπεζών με αποτέλεσμα για διαγράφονται επισφάλειες και να ζητείται κρατική συνδρομή με τη μορφή κρατικών εγγυήσεων.

Η χρηματοπιστωτική κρίση στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής μεταδόθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο και οι τράπεζες διέκοψαν τις χρηματοδοτήσεις σε ιδιώτες και επιχειρήσεις. Η κρίση μετατράπηκε σε βρόγχο για χιλιάδες επιχειρήσεις. Επηρέασε όλους τους κλάδους της οικονομίας, με δυσάρεστα αποτελέσματα (μεγάλη αύξηση της ανεργίας, απολύσεις, συγχωνεύσεις επιχειρήσεων και χρεοκοπίες, σε πολλές χώρες η ανάπτυξη επιβραδύνεται ή καθίσταται αρνητική, το ΑΕΠ μικραίνει, ο δανεισμός πολλών κρατών γίνεται πολύ ακριβός ή αδύνατος και αυξάνει το δημόσιο χρέος).

5. Πλημμελής διαβάθμιση επενδυτικών προϊόντων τραπεζών και εταιριών από τις αρμόδιους οίκους αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας.

Στη διεθνή οικονομική σκηνή υπάρχουν διεθνείς οίκοι αξιολόγησης όπως: Standard & Poor's Rating Service, Fitch, Moody's οι οποίοι αξιολογούν την πιστοληπτική ικανότητα εταιρειών (Τραπεζών, Ασφαλιστικών Εταιρειών, Αμοιβαίων Κεφαλαίων, Επενδυτικών Τραπεζών), τα χρηματοοικονομικά προϊόντα, αλλά και την πιστοληπτική ικανότητα των κρατών.

Το τοπίο μέσα στο οποίο κινούνται οι διεθνείς αυτοί οίκοι είναι τόσο «θολό», ώστε να ενεργούν ανάλογα με τα συμφέροντα τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι, ότι στις 16 Σεπτεμβρίου 2008 που η 4η επενδυτική τράπεζα των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής (Lehman Brothers) κατέθεσε αίτηση για υπαγωγή στο άρθρο 11 του αμερικανικού πτωχευτικού κώδικα, αξιολογούνταν θετικά από τους διεθνείς οίκους. Οι οίκοι αυτοί αξιολογούσαν τα ομόλογα των επενδυτικών οίκων και είχαν κάθε συμφέρον να δίδουν αναληθείς αξιολογήσεις για τα προϊόντα και τις εταιρείες.

6. Τεράστιες αμοιβές (bonus) των στελεχών του χρηματοοικονομικού τομέα.

Τα στελέχη των μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών του χρηματοοικονομικού τομέα (Τράπεζες, Ασφαλιστικές Εταιρείες, Αμοιβαία Κεφάλαια κλπ), λάμβαναν τεράστιες αμοιβές με την μορφή πρόσθετων παροχών (Bonus) για τα οικονομικά αποτελέσματα που επετύγχαναν στις εταιρείες τους.

Επειδή όμως, τα στελέχη είχαν κίνητρο άμεσου πλουτισμού δεν ενδιαφέρονταν για τα μακροπρόθεσμα οικονομικά αποτελέσματα αλλά μόνο για τα βραχυπρόθεσμα. Η νέα κυβέρνηση των ΗΠΑ, στην προσπάθεια της για εξάλειψη αυτού του φαινομένου έθεσε όρια στις αμοιβές των στελεχών των εταιρειών που έλαβαν κρατικές ενισχύσεις.

7. Έλλειψη αυστηρού νομοθετικού πλαισίου για έλεγχο χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Μια από τις αιτίες της χρηματοοικονομικής κρίσης, που οδήγησε σε κρίση της πραγματικής οικονομίας, είναι και ο παντελής έλεγχος του χρηματοοικονομικού τομέα εξ αιτίας των νομοθετικών ρυθμίσεων που θεσμοθετήθηκαν στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα.

Ένας βασικός κανόνας που ίσχυε στο χρηματοπιστωτικό σύστημα των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, ήταν ο κανόνας του Glass Steagall Act που θεσμοθετήθηκε το 1933 (μετά το «κραχ» του 1929) και καταργήθηκε το Νοέμβριο του 1999, υπο την προεδρία του Κλίντον και του πρόεδρου της Ομοσπονδιακής Τράπεζας Alan Greenspan.

Ο κανόνας αυτός απαγόρευε τη συνεργασία εμπορικών και επενδυτικών τραπεζών προκειμένου να προστατεύονται οι επενδυτές.

Από τον νόμο αυτό το μόνο που παρέμεινε μέχρι σήμερα είναι η κρατική εταιρεία FDIC (Federal Deposit Insurance Corporate) στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, που εγγυάται τις καταθέσεις αποταμιευτών στις εμπορικές τράπεζες (μέχρι 100.000 δολάρια ανά τράπεζα). Το ταμείο αυτό προστατεύει τους αποταμιευτές από χρεοκοπίες Εμπορικών Τραπεζών, δεν αφορά όμως προϊόντα Επενδυτικών Τραπεζών, όπως την προστασία των επενδυτών της επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers.

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας σε συνδυασμό με άλλους κανόνες απελευθέρωσης της αγοράς επηρέασε αρνητικά την παγκόσμια οικονομία. Μερικοί από τους κανόνες απελευθέρωσης είναι:

α. η ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων ανά την υφήλιο.

β. η πώληση χρηματοοικονομικών προϊόντων των εταιρειών όχι μόνο από τις χώρες του ΟΑΣΣΑ, αλλά από περιοχές φορολογικών παραδείσων χωρίς κανένα έλεγχο από τις αρμόδιες κρατικές αρχές.

γ. η πώληση σύνθετων χρηματοοικονομικών προϊόντων, που η γνώση τους ήταν δύσκολη, μέσα από ασφαλιστικές εταιρείες και από τους πλέον ικανούς οικονομολόγους.

δ. η πώληση από τις εμπορικές τράπεζες προϊόντων Επενδυτικών Τραπεζών που σε πολλές περιπτώσεις αναφέρονταν σαν προϊόντα εγγυημένου κεφαλαίου (τα ομόλογα εγγυημένου κεφαλαίου της Lehman Brothers που πουλήθηκαν στην Ελλάδα από την τράπεζα Citibank σε επιφανείς πελάτες της (private banking), χωρίς να ελεγχθεί το προϊόν από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς του Ηνωμένου Βασιλείου).

ε. η δυνατότητα των ασφαλιστικών ταμείων της κοινωνικής ασφάλισης να επενδύουν σε μετοχές, χωρίς την επιστημονική ανάλυση από επενδυτικές επιτροπές, αλλά και σύνθετα προϊόντα παραγώγων (ομόλογα που αγόρασαν ομαδικά στην Ελλάδα τα ασφαλιστικά ταμεία το 2007).

στ. Οι επενδύσεις σε κάθε είδους οικοδομική δραστηριότητα από *funds* που δεν δίδουν στοιχεία των οικονομικών καταστάσεων τους.

Πηγή: (<http://oikonomikanea.wordpress.com>)

2.3.1 Η Μαρξιστική εξήγηση για τα αίτια της κρίσης.

Η βασική αίτια των οικονομικών κρίσεων σύμφωνα με το Μαρξ οφείλεται στη βασική αντίφαση του καπιταλιστικού συστήματος ανάμεσα στον κοινωνικό χαρακτήρα της παραγωγής από τη μια και στην ατομική μορφή της ιδιοποίησης από την άλλη. Ο κοινωνικός χαρακτήρας της παραγωγής απαιτεί τη συνειδητή ρύθμιση των οικονομικών συναλλαγών. Για να μπορούν να πωλούνται όλα τα εμπορεύματα που παράγονται θα πρέπει να υπάρχουν εντός της οικονομίας αυστηρά καθορισμένες αναλογίες ανάμεσα στην παραγωγή και την κατανάλωση.

Ωστόσο, η ατομική ιδιοποίηση των μέσων παραγωγής και των παραγομένων εμπορευμάτων αποκλείει τη δυνατότητα της σχεδιασμένης ανάπτυξης της οικονομίας. Ο κάθε μεμονωμένος καπιταλιστής, κυνηγώντας το κέρδος, προσπαθεί ακριβώς στην επιχείρησή του και ακριβώς στην καθορισμένη στιγμή να παράξει και να ρίξει στην αγορά όσο περισσότερα εμπορεύματα μπορεί. Με τον ίδιο τρόπο ενεργούν και όλοι οι υπόλοιποι καπιταλιστές. Επιδιώκοντας να αυξήσουν τα κέρδη τους λοιπόν διευρύνουν συνεχώς την παραγωγή και ρίχνουν στην αγορά όλο και νέες ποσότητες εμπορευμάτων, ελπίζοντας ότι

αυτά θα πουληθούν. Ως σύνολο οι καπιταλιστές, ενδιαφέρονται να διευρύνεται ή αγοραστική ικανότητα των μαζών έτσι ώστε να πωλούνται τα προϊόντα τους. Πηγή: (<http://www.civilitas.gr>)

Ο κάθε καπιταλιστής όμως ξεχωριστά στη προσπάθεια του να αυξήσει το κέρδος του επιδιώκει να περιορίσει το μισθό των εργατών του, αφού ο μισθός αποτελεί ένα βασικό συστατικό στοιχείο του κόστους παραγωγής του. Οι εργάτες, όμως, είναι οι βασικοί αγοραστές των τελικών προϊόντων της καπιταλιστικής παραγωγής. Όσο μικρότερους μισθούς έχουν, τόσο λιγότερα εμπορεύματα μπορούν να απορροφήσουν. Έτσι εμφανίζεται η αντίθεση ανάμεσα στην απεριόριστη συσσώρευση του κεφαλαίου που οδηγεί στην υπερπροσφορά προϊόντων και στην περιορισμένη αγοραστική ικανότητα των μαζών που οδηγεί στο να μένουν απούλητες μεγάλες ποσότητες προϊόντων. Όταν λοιπόν η προσφορά ξεπερνάει τη ζήτηση σε μεγάλο βαθμό προκαλεί μαζική πτώση των παραγγελιών και σημαντική μείωση της τρέχουσας παραγωγής. Η έλλειψη αυτή των πωλήσεων και η πτώση της τρέχουσας παραγωγής, οδηγούν στη συσσωρευτική κίνηση της κρίσης που μεταφράζεται σε πτώση των επενδύσεων, της παραγωγής, της απασχόλησης, των μισθών κ.λπ. Η πτώση του μέσου ποσοστού του κέρδους των επιχειρήσεων οδηγεί σε αλληπάλληλες μειώσεις των επενδύσεων που είναι το κύριο χαρακτηριστικό των κρίσεων. Πηγή: (<http://www.civilitas.gr>)

Επιγραμματικά τα αίτια των οικονομικών κρίσεων σύμφωνα με το Μαρξ είναι τα εξής:

- α. Η υπερσυσσώρευση κεφαλαίων
- β. Η υποκατανάλωση των μαζών
- γ. Η αναρχία της παραγωγής
- δ. Η πτώση του μέσου ποσοστού του κέρδους

2.3.2 Οικονομικές εξελίξεις 2008-2009

Η ελληνική οικονομία κατά το 2009 εισέρχεται σε ύφεση μετά την επιβράδυνση μιας τετραετίας 2005-2008. Η μακροχρόνια τάση εξέλιξης του ακαθάριστου εγχωρίου προϊόντος σε σταθερές τιμές υπήρξε ανοδική κατά την περίοδο 1996-2004 και καταστεί στην συνέχεια έντονα πιστωτική.

Συμφώνα με τις πρόσφατες προβλέψεις της ευρωπαϊκής επιτροπής, το ΑΕΠ θα μειωθεί σε σταθερές τιμές κατά ρίπου 1% το 2009 και θα παραμείνει στάσιμο το 2010. Συμφώνα με

τις προβλέψεις της τράπεζας Ελλάδος κατά το 2009 το ΑΕΠ παραμένει αμετάβλητο και το 2010 δεν αποκλείεται να σημειωθούν αρνητικοί ρυθμοί.

Επιπλέον, οι ελληνικές εξαγωγές είναι σε δυσμενής θέση και θα πληγούν περισσότερο από τη διεθνή οικονομική επιδείνωση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι δίαυλοι διάμεσου των οποίων η τρέχουσα οικονομική κρίση διαχέεται στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας αναφέρονται:

- **Πρώτον**, στις προσδοκίες των νοικοκυριών οι οποίες έχουν επιδεινωθεί και ως εκ τούτου μειώνουν τις αγορές κατοικούντων διαρκών καταναλωτικών αγαθών.
- **Δεύτερον**, στις προσδοκίες των επιχειρήσεων οι οποίες έχουν επίσης με αποτέλεσμα την υποχώρηση των επιχειρηματικών επενδύσεων.
- **Τρίτον**, στις τράπεζες οι οποίες εφαρμόζουν αυστηρότερα κριτήρια στην χορήγηση πιστώσεων, τόσο προς τις επιχειρήσεις, όσο και στα νοικοκυριά.
- **Τέταρτον**, στη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας στις χώρες περιορισμού των ελληνικών εξαγωγών η όποια πλήττει τις ελληνικές εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, ιδιαίτερα τον τουρισμό και την ναυτιλία.
- **Πέμπτο**, στην ακολουθούμενη οικονομική πολιτική η όποια παράγει αφύσικα αποτελέσματα γιατί αφαιρεί πόρους από την οικονομία δια μέσου τις οικονομικής πολιτικής.
- **Έκτο**, στην αύξηση της ανεργίας που προκύπτει από τις παραπάνω εξελίξεις και επιφέρει ένα νέο κύκλο μειώσεων της ζήτησης και καταναλωτικά αγαθά.

Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι η οικονομική κρίση καθιστά έκδηλες τις διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας. Εντούτοις αποκλίνουσες είναι οι αντιλήψεις σχετικά με την φύση αυτών των αδυναμιών. Οι φορείς άσκησης της οικονομικής πολιτικής θεωρούν ότι οι σημαντικότερες διαρθρωτικές αδυναμίες είναι η μειωμένη εμπιστοσύνη των αγορών, δηλαδή των διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών στις δυνατότητες της ελληνικής οικονομίας που σχετίζεται με το ύψος του δημοσιονομικού ελλείμματος του δημοσίου χρέους.

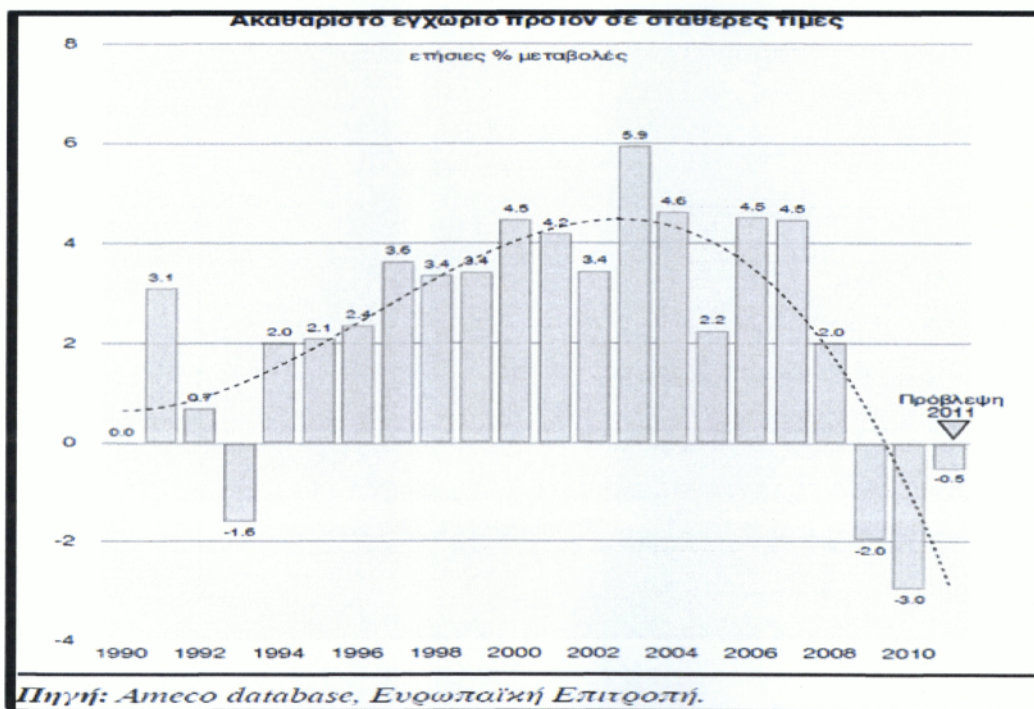
Επίσης, οι ίδιοι φορείς θεωρούν ότι το εξαιρετικά υψηλό έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών οφείλεται σε μεγάλο βαθμό, στο γεγονός ότι δε λύθηκαν κατά το παρελθόν επαρκή διαρθρωτικά μετρά για την αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα. Η μείωση του πληθωρισμού, οφείλεται σε μείωση των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων. Στον βαθμό, ωστόσο που η μείωση του πληθωρισμού αντανάκλα την πτώση των τιμών εξαιτίας της

οικονομικής κρίσης, η μείωση του πληθωρισμού αποτελεί σημαντικό παράγοντα όξυνσης του ανταγωνισμού των επιχειρήσεων.

Αποτελεί συνηθισμένο επιχείρημα ότι ο πληθωρισμός στην Ελλάδα αυξάνεται ταχύτερα από ότι άλλες χώρες της ευρωζώνης και ως εκ τούτου υποσκάπτει την ανταγωνιστικότητα τιμής των ελληνικών εξαγωγών.

2.3.3 Οικονομικές εξελίξεις 2009-2010

Η μακροχρόνια τάση εξέλιξης του ακαθάριστου εγχωρίου προϊόντος σε σταθερές τιμές, όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα, υπήρξε ανοδική κατά την πρόοδο 1996-2004, παρουσίασε κάμψη το 2005 καταστεί έντονα πτωτική στην συνέχεια. Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες προβλέψεις (Μάιος 2010) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το ΑΕΠ θα μειωθεί, σε σταθερές τιμές, κατά ρίπου 3% το 2010 και κατά 0.5% το 2011. Η αθροιστική μείωση του ΑΕΠ, σε σταθερές τιμές, κατά την τριετία 2009-2011 αναμένεται να ανέλθει σε 5,5% για το 2011.

Η πρόβλεψη για μείωση κατά 3% το 2010 χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό αβεβαιότητας, με αυξημένες πιθανότητες να είναι ακόμη βαθύτερη η ύφεση. Αυτό εξαρτάται από το μέγεθος της επίπτωσης που τελικά θα έχουν τα συστατικά μέτρα πολιτικής που

ελήφθησαν από την κυβέρνηση κατά το 2010 και από την ταχύτητα με την οποία θα αξιοποιηθούν οι κοινοτικοί πόροι του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) προκειμένου να αυξηθεί η ζήτηση και ενδεχομένως να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας.

Ο διάυλοι διαμέσου των οποίων η οικονομική κρίση διαχέεται στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας είναι περισσότεροι:

- Η ύφεση της οικονομίας που προκαλείται έτσι (από την οικονομική και την διαρθρωτική πολιτική) προστίθεται στη συστολή που είχε ειδή δημιουργήσει η περιορισμένη ρευστότητα των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών κατά το 2009 εξαιτίας της χρηματοπιστωτικής κρίσης.
- Η μείωση της ζήτησης που προκαλείται έτσι, σε περαιτέρω μείωση της παράγωγης, σε νέα αύξηση της ανεργίας και σε ένα φαύλο κύκλο αυτοσυντηρούμενης ύφεσης, όπου οι μειώσεις της ζήτησης αυξάνουν την ανεργία και μειώνουν τους μισθούς, και αντιστρόφως.
- Η μείωση της ζήτησης έχει ήδη οδηγήσει σε μειωμένο βαθμό χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού και αυτός με την σειρά του σε μείωση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου. Έτσι η συμβολή όλων των συνιστωσών της εσωτερικής ζήτησης θα μειωθεί, η ανεργία θα αυξηθεί και θα μειώσει και αυτή με την σειρά της την εσωτερική ζήτηση και ο φαύλος κύκλος της ύφεσης θα αυτοσυντηρείται.
- Επιπλέον, μια οικονομία που έχει υποστεί παρατεταμένη μείωση της ζήτησης δεν επανέρχεται στην αρχική της κατάσταση όταν αυξηθεί, κάποτε, η ζήτηση, διότι έχει εν τω μεταξύ υποστεί μια σειρά απαξιώσεων το παραγωγικό και το εργατικό δυναμικό της χώρας. Η παρατεταμένη μείωση της ζήτησης επιδρά στην πλευρά της προσφοράς:
θα καταστρέψει ένα μέρος του κεφαλαιακού αποθέματος καθώς και θα πτωχεύσουν σειρά επιχειρήσεων και ένα μέρος εργατικού δυναμικού θα απολέσει τις γνώσεις του και τις δεξιότητες του εξαιτίας της μακροχρόνιας παραμονής του στην ανεργία. Θα πρέπει, λοιπόν να αναμένουμε μια μείωση του δυναμικού ρυθμού ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας.
- Οι προσδοκίες των νοικοκυριών έχουν επιδεινωθεί δραματικά και ως εκ τούτου προκαλούν μείωση των καταναλωτικών δαπανών και νοικοκυριών καθώς και των αγορών κατοικιών.

- Οι τράπεζες εφαρμόζουν αυστηρά κριτήρια στη χορήγηση πιστώσεων τόσο προς τις επιχειρήσεις όσο και προς τα νοικοκυριά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3. ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ – ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΟΥ ΔΝΤ ΚΑΙ Η ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.

Μια από τις σοβαρότερες συνέπειες της τρέχουσας κρίσης είναι η τάση *διάρρηξης της παγκοσμιοποίησης*, η οποία εξελισσόταν υπό την ηγεμονία της παραδοσιακής ιμπεριαλιστικής Τριάδας (ΗΠΑ-ΕΕ-Ιαπωνίας). Η ουσιαστική αντικατάσταση του άταφου νεκρού που λέγεται G-7 από το G-20 (στο οποίο συμμετέχουν Κίνα, Ρωσία, Ινδία, Βραζιλία κ.α) ως επιτελικού κέντρου διαβουλεύσεων για την παγκόσμια οικονομία αποτελεί μια προσπάθεια να σωθεί το ισχύον μοντέλο με εσπευσμένες αναπροσαρμογές στον αλλαγμένο συσχετισμό των δυνάμεων. Είναι όμως πολύ αμφίβολο αν οι προσπάθειες διάσωσης του παλιού υποδείγματος έχουν κάποια τύχη, καθώς όπως γράφει ο Βαλντεν Μπέλο, εισηγητής μιας αριστερόστροφης *αποπαγκοσμιοποίησης*, «το τζίνι του προστατευτισμού μπορεί να μην έχει βγει ακόμη από το μπουκάλι, ωστόσο κλοτσάει ήδη πολύ άγρια τον αδύνατο φελλό».

Πηγή: (συγγραφέας Πέτρος Παπακωνσταντίνου, βιβλίο «Επιστροφή Στο Μέλλον», απόσπασμα σελ 144-145).

3.1 Η Ελλάδα και ο δρόμος προς το ΔΝΤ.

Μετά την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ στις 4 Οκτωβρίου 2009 και την ανάληψη της πρωθυπουργίας από τον Γιώργο Παπανδρέου, η κυβέρνηση προχώρησε σε αναθεώρηση των στοιχείων για το έλλειμμα, το οποίο προσδιόρισε στο 12,7% του ΑΕΠ (2009) έναντι του επίσημου 6% που είχε προσδιοριστεί από την κυβέρνηση της ΝΔ. η αναθεώρηση των στοιχείων εκ μέρους της Ελλάδος εξόργισε τους εταίρους στην Ευρωζώνη, αφού αποδείχτηκε η δημιουργική λογιστική που εφάρμοζε επί χρόνια η Αθήνα μαγειρεύοντας τα σχετικά στοιχεία του ελλείμματος.

Έκτοτε άρχισε μια συνεχής επιτήρηση της ελληνικής οικονομίας, η όποια ξεκίνησε με την απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών Οικονομικών της Ε.Ε στις 2 Δεκεμβρίου 2010,

αφού η Ελλάδα δεν είχε λάβει τα απαραίτητα μετρά για την μείωση του υπερβολικού ελλείμματος.

Ακολούθησαν συνεχείς υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της ελληνικής οικονομίας εκ μέρους διεθνών οίκων αξιολόγησης όπως η Fitch, η Standard and Poor's και η Moody's ενώ εντάθηκαν οι ανησυχίες αλλά και η φήμες στις αγορές για ενδεχόμενη πτώχευση της χώρας. Όλες αυτές οι ενέργειες οδήγησαν στην αύξηση των περιβόητων spreads της διαφοράς δηλαδή επιτοκίων σε σχέση με μια χώρα αναφοράς των ελληνικών κρατικών ομολόγων έναντι των γερμανικών.

Από τις αρχές του 2010 έγινε εμφανές ότι η χώρα λόγω των υψηλών ελλειμμάτων και χρεών θα αντιμετώπιζε πρόβλημα δανειοδότησης από τις διεθνείς αγορές. Έτσι σταδιακά άρχισε να δημιουργείται μια κρίση δανεισμού την οποία το οικονομικό επιτελείο υποτίμησε στην πράξη ιδιαίτερα μέχρι και τα μέσα Φεβρουαρίου του 2010.

Είναι χαρακτηριστικό, ότι ενώ οι δανειακές ανάγκες της χώρας για όλο το 2010 ήταν 53δισ ευρώ, η κυβέρνηση δεν εξαντλούσε όλα τα ποσά που τις προσφερόταν από τις αγορές έστω και με τοκογλυφικό επιτόκιο, αλλά ανέμενε το μάνα εξ ουρανού.

Έτσι, στις 25 Ιανουαρίου 2010, ενώ οι αγορές της προσέφεραν 25δισ ευρώ με επιτόκιο 6,2%, το οικονομικό επιτελείο δανείστηκε μόνο 8δισ ευρώ για πέντε έτη. Ας σημειωθεί ότι από τις 11 Απριλίου 2010 απόφαση των υπουργών Οικονομικών των Euro group στην οποία συμφωνήθηκε να χορηγηθούν στην χώρα μας από τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης διμερή δάνεια, το επιτόκιο που προβλέφθηκε για δανεισμό άνω της τριετίας προσδιορίστηκε στο 6% περίπου. Δηλαδή όταν η Ελλάδα αποδεχόταν τους όρους ένταξής της στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης γνώριζε ότι η διαφορά που τελικά κέρδιζε τότε σε σχέση με τα επιτόκια της αγοράς ήταν περίπου 0,2-0,3% περίπου.

Το πακέτο στήριξης που τελικά εγκρίθηκε ήταν δάνεια της τάξης των 110δισ ευρώ, από τα οποία 30δισ από το ΔΝΤ και τα υπόλοιπα 80δισ από τις χώρες μέλη της Ευρωζώνης με την μορφή διμερών οργανωμένων δανείων.

Μάλιστα σύμφωνα με το μνημόνιο η άντληση της χρηματοδότησης από τα διμερή δάνεια και το ΔΝΤ θα γίνεται σε αναλογία 8 προς 3 για κάθε έμβασμα που μετράτε με την συναλλαγματική ισοτιμία του προγράμματος.

Επιπλέον, οι τριμηνιαίες εκταμιεύσεις της δανειακής χρηματοδότησης από τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης θα βασίζονται σε τριμηνιαίους απολογισμούς από τους οποίους θα προκύπτει η συμμόρφωση της Ελλάδος με τις προϋποθέσεις χρηματοδότησης που έχουν τεθεί από τους δανειστές. Κι αυτό θα γίνεται καθ' όλη την τριετή διάρκεια της ευφωνίας, αλλά ακούγεται για συνεργασία του ΔΝΤ μέχρι και το 2020. Στην ουσία πρόκειται για το μεγαλύτερο δάνειο που χορηγήθηκε ποτέ από διεθνείς οργανισμούς και κρατικούς πιστωτές σε τρίτη χώρα.

Η απόφαση της 11ης Απριλίου για την διάσωση της Ελλάδας υιοθετήθηκε προκειμένου τα κράτη της Ευρωζώνης να διαφυλάξουν την χρηματοοικονομική σταθερότητα στην Ευρωζώνη ως σύνολο.

Η απόφαση για την διάσωση της Ελλάδας ουσιαστικά επιβλήθηκε από τις αγορές και τις κερδοσκοπικές πιέσεις. Όταν μάλιστα η πτώση του Χρηματιστηρίου Αθηνών άρχισε να μολύνει το ευρώ και τις τραπεζικές μετοχές του CAC40 και του DAX, τότε ήταν πλέον σαφές ότι η Γαλλία και η Γερμανία έπρεπε να επέμβουν προκειμένου να διασώσουν τις γαλλικές και γερμανικές τράπεζες που ήταν εκτεθειμένες σε ελληνικά κρατικά ομόλογα αξίας 54δισ και 31,5δισ αντίστοιχα σύμφωνα με την έκθεση του ΔΝΤ στις 5 Μαΐου 2010. Δηλαδή το σχέδιο σωτηρίας της Ελλάδας ήταν σχέδιο σωτηρίας των πιστωτών της.

Έτσι η βασική προϋπόθεση για την εκταμίευση των δανείων ήταν η εκπόνηση και η πιστή εφαρμογή ενός δρακόντειου οικονομικού προγράμματος για την εξυγίανση της ελληνικής οικονομίας. Το πρόγραμμα αυτό διαμορφώθηκε μετά από διαπραγματεύσεις της κυβέρνησης με το ΔΝΤ, την Ε.Ε και την ΕΚΤ (τρόικα) και έλαβε την μορφή μνημονίου.

Τα πρώτα μέτρα εφαρμογής του Μνημονίου, όπως και το κείμενο του μνημονίου και οι αποφάσεις της Ευρωζώνης στις 25 Μαρτίου και στις 11 Απριλίου κυρώθηκαν από την Βουλή με τον Ν.3822/2010 (Προστασία της Εθνικής Οικονομίας – Επείγοντα μέτρα για την

αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης) και τον Ν.3845/2010 .

3.2 Μέτρα-σοκ προτείνει το ΔΝΤ στην Ελλάδα.

Απολύσεις προσωπικού στο δημόσιο, κατάργηση φοροαπαλλαγών, αύξηση του ΦΠΑ, μείωση του αφορολόγητου στις αγοραπωλησίες ακινήτων, πλήρη απελευθέρωση των εργασιακών σχέσεων και περικοπή του 14^{ου} μισθού, και ορισμένα από τα μετρά που προτείνει το ΔΝΤ στην Ελλάδα, προκειμένου η χώρα να περιορίσει τα δημοσιονομικά της ελλείμματα. Ήδη οι τεχνοκράτες του διεθνούς οργανισμού επεξεργάζονται σχέδιο σημείων με παρεμβάσεις σε όλο το φάσμα της οικονομίας. Αναλυτικά τα δώδεκα μέτρα – φωτιά του ΔΝΤ είναι τα έξης:

1.Δημόσιος τομέας. Η προτροπή του ΔΝΤ προς την ελληνική κυβέρνηση είναι να υιοθετηθεί η πρόταση για «λιγότερο» κράτος που αποτελεί και το κλειδί για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης. Εισηγούνται τον περιορισμό του πλεονάζοντος προσωπικού στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι εμπειρογνώμονες του διεθνούς οργανισμού αποδίδουν την κακοδαιμονία της ελληνικής οικονομίας στην αναποτελεσματικότητα και στη σπατάλη του δημόσιου τομέα που εκτρέφει την φοροδιαφυγή.

2.Φοροαπαλλαγές: Να περικοπούν οι εκπτώσεις δαπανών από το εισόδημα και να κλείσει το παράθυρο των φοροαπαλλαγών και της αυτοτελούς φορολόγησης για μια σειρά εισοδημάτων. Έτσι θα συγκεντρωθούν τα αναγκαία φορολογικά έσοδα που προβλέπει το αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΠΣΑ).

3.Ναυτιλιακές - κατασκευαστικές: Προτείνεται να καταργηθεί το ευνοϊκό καθεστώς φορολόγησης των συγκεκριμένων εταιρειών.

4.ΦΠΑ: Αναμόρφωση του συστήματος ΦΠΑ με την καθιέρωση ενιαίου συντελεστή 15% ή μείωση των συντελεστών του φόρου από τρεις σε δύο βαθμίδες. Σε περίπτωση που ισχύσει το δεύτερο σενάριο, τότε θα μεταγάγουν δεκάδες προϊόντα από τον μεσαίο συντελεστή 9% στον υψηλό συντελεστή 19%. Παράλληλα, θα αυξηθεί ο κατώτατος συντελεστής ΦΠΑ που σήμερα είναι 4,5%. Εναλλακτικά, το ΔΝΤ προτείνει αύξηση των συντελεστών του φόρου (μεσαίου και υψηλού) κατά δύο μονάδες.

5.Ακίνητα: Να «ψαλιδιστεί» το αφορολόγητο όριο κατά τη φορολόγηση των ακινήτων και ο υπολογισμός του φόρου να γίνεται με βάση τις εμπορικές και όχι τις αντικειμενικές τιμές. Έτσι θα αυξηθεί ο αριθμός των ιδιοκτητών που θα πληρώνουν φόρο για τα ακίνητα που κατέχουν με ότι αυτό συνεπάγεται για τα κρατικά ταμεία. Επιπλέον το ΔΝΤ προτείνει να αυξηθούν οι συντελεστές του Φόρου Μεγάλης Ακίνητης Περιουσίας (ΦΜΑΠ).

6.Αυξήσεις μισθών: Το πάγωμα των μισθολογικών αυξήσεων να συνεχιστεί και κατά τη διετία 2011-2012.

7.Συντάξεις: Προτείνεται η χορήγηση συντάξεων με βάση τις συνολικές αποδοχές του εργαζομένου σε ολόκληρο τον εργασιακό του βίο και όχι με βάση τις αποδοχές της τελευταίας πενταετίας. Επιπλέον, προτείνεται να αυξηθούν τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης (αντί για 37 χρόνια εργασίας χωρίς όριο ηλικίας που ισχύει σήμερα) και να περιοριστούν οι πρόωρες συνταξιοδοτήσεις.

8.ΕΚΑΣ - Επικουρικές συντάξεις: Να επανεξεταστεί η χορήγηση του Επιδόματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης αλλά και να καταργηθούν οι επικουρικές συντάξεις.

9.13ος-14ος μισθός: Από το ΔΝΤ προέρχεται η πρόταση-σοκ για περικοπή του 13ου και του 14ου μισθού ή της 13ης και της 14ης σύνταξης από τους συνταξιούχους και τους εργαζόμενους στο δημόσιο τομέα.

Δηλαδή, το δώρο του Πάσχα, το επίδομα αδειάς και εν συνεχεία το δώρο των Χριστουγέννων σε περίπτωση που δεν καταστεί εφικτό να σταθεροποιηθεί η ελληνική οικονομία. Μάλιστα, η ελληνική κυβέρνηση εξετάζει στο πακέτο των περικοπών να περιληφθεί και ο ιδιωτικός τομέας.

10.Εργασιακές σχέσεις - προσλήψεις: Το ΔΝΤ τάσσεται υπέρ της κατάργησης της μονιμότητας στο Δημόσιο ενώ εισηγείται την πλαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων και την απελευθέρωση των απολύσεων. Προτείνει δε μηδενικές προσλήψεις ακόμη και σε ευαίσθητους τομείς, όπως η Υγεία και η Παιδεία.

11.Μεταρρυθμίσεις: Στην έκθεσή του προς την ελληνική κυβέρνηση ο διεθνής οργανισμός κάνει λόγο για ταχύτερη υλοποίηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, όπως «επιθετικές»

ιδιωτικοποιήσεις δημόσιων επιχειρήσεων, ακόμα και στην κοινή ωφέλεια και για απελευθέρωση των κλειστών επαγγελμάτων. Σύμφωνα με το ΠΣΑ τα έσοδα από τις αποκρατικοποιήσεις υπολογίζεται ότι θα φτάσουν στα 5,75 δισ. ευρώ ή 2,3% του ΑΕΠ στο τέλος του 2012.

12.Νοσοκομεία - Ασφαλιστικά ταμεία: Το ΔΝΤ ζητά καλύτερη διαχείριση των οικονομικών των δημόσιων νοσοκομείων και των ασφαλιστικών ταμείων. Για τα θέματα αυτά υπάρχει ανοιχτός διάλογος επικοινωνίας με τα ανώτερα δημοσιονομικά κλίμακα του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

Πηγή: <http://www.isotimia.gr>

3.3 Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα – Απασχόληση.

Η διεθνής οικονομική κρίση ανέδειξε σε όλο το βάθος τα χρόνια προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και του μοντέλου ανάπτυξής της. Επέφερε τεράστιες επιπτώσεις στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας :

α. Η Ελλάδα παρά τη συνέχιση των επιδοτήσεων από την ΕΕ θα παρουσιάσει μείωση του ΑΕΠ.

β. Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας θα επιδεινωθεί περαιτέρω.

γ. Το επιχειρηματικό περιβάλλον θα επιδεινωθεί περαιτέρω.

δ. Το κοινωνικό ασφαλιστικό σύστημα αδυνατεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις προς τους ασφαλισμένους και στο μέλλον θα ληφθούν αποφάσεις που θα είναι δυσμενείς για αυτούς (μη κάλυψη όλων των ιατρικών εξετάσεων, ορισμός συγκεκριμένου αριθμού εξετάσεων κατ' έτος, αδυναμία είσπραξης εφάπαξ, αύξηση ασφαλιστικών εισφορών, κατάργηση διατάξεων που οδηγούν σε πρόωρη συνταξιοδότηση, αλλαγή του τρόπου προσδιορισμού της σύνταξης, μείωση των επικουρικών συντάξεων, περαιτέρω συνενώσεις ασφαλιστικών ταμείων και κλάδων υγείας).

ε. Υψηλότερο δημόσιο χρέος λόγω ανικανότητας του κράτους να μειώσει τις σπατάλες, αλλά και λόγω της αύξησης του κόστους χρηματοδότησης του χρέους από τις τιμές των μακροπροθέσμων κρατικών ομολόγων (το πρόβλημα εμφανίσθηκε δριμύτερο τον Μάρτιο και Απρίλιο του 2009, όταν η χώρα προκειμένου να χρηματοδοτήσει το χρέος προσέφυγε στις διεθνείς χρηματαγορές και τα ομόλογα της παρουσίασαν τεράστια διαφορά σε σχέση με το αντίστοιχο γερμανικό ομόλογο).

στ. Περιορισμός της δυνατότητας δανεισμού του ελληνικού δημοσίου, ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσεως ή αυξημένων αναγκών του κράτους.

ζ. Πιθανή αναβολή των εξαγγελθεισών μειώσεων, στους συντελεστές φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων (μέχρι σήμερα ισχύει ότι θα μειωθούν από το 2010 μέχρι το 2015).

η. Αδυναμία χρηματοδότησης πολλών επιχειρήσεων από το τραπεζικό σύστημα λόγω μείωσης των πιστώσεων, αλλά και λόγω της μεγαλύτερης αυστηρότητας στην αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των επιχειρήσεων (αυτό οδηγεί στο κλείσιμο πολλών επιχειρήσεων ή την εκρηκτική εξάπλωση του μεγέθους των ακάλυπτων επιταγών).

θ. Την μείωση των εισροών από την ναυτιλία και τουρισμό λόγω των επιπτώσεων από την διεθνή κρίση (πολλοί εργαζόμενοι των τουριστικών επιχειρήσεων θα μείνουν άνεργοι).

ι. Εκρηκτική αύξηση της ανεργίας κυρίως στις ηλικίες άνω των 50 ετών και τους νέους (το πρόβλημα αυτό θα έχει τεράστιες διαστάσεις στην ελληνική κοινωνία, λόγω της αδυναμίας του κράτους να αυξήσει την απασχόληση).

«Ο καπιταλισμός τείνει να διαλύσει τις κοινωνικές τάξεις και το κάνει γιατί έτσι καθίσταται δυνατότερος, όχι πιο αδύνατος. Αυτό όμως που ο καπιταλισμός δεν θα μπορέσει ποτέ να ενσωματώσει είναι η ανθρώπινη φύση», γράφει ο Πρέβε, διευκρινίζοντας ότι εννοεί «την ιστορική ανθρώπινη φύση στην αναστοχαστική αντιφατικότητα της».

Ενδεικτικά :

«Χθες, η πτώση του Τείχους του Βερολίνου ήταν ο θρίαμβος ενός ενιαίου κόσμου, του κόσμου της δημοκρατίας. Σήμερα όμως βλέπουμε ότι το Τείχος απλώς μετατοπίστηκε. Χθες χώριζε την ολοκληρωτική Ανατολή από την δημοκρατική Δύση.

Σήμερα χωρίζει τον πλούσιο, καπιταλιστικό Βορρά από τον κατεστραμμένο φτωχό Νότο και, γενικότερα, τις προστατευόμενες περιοχές των προνομιούχων εντός της κατεστημένης τάξης πραγμάτων από τις τεράστιες εκτάσεις που εγκαθίστανται όπως όπως όλοι οι άλλοι. Στο εσωτερικό των «ανεπτυγμένων», όπως εξακολουθούν να τις λένε, χωρών, η αναγνωρισμένη πολιτική αντίθεση του χθες έφερνε σε σύγκρουση μια εργατική τάξη εντελή ισχυρή και οργανωμένη με μια κυρίαρχη μπουρζουαζία*, η όποια έλεγχε το κράτος. Σήμερα υπάρχουν, πλάι πλάι, οι πλούσιοι που ελέγχουν την κυκλοφορία του παγκοσμίου χρήματος και η τεράστια μάζα των αποκλεισμένων».

Πηγή: (συγγραφέας Πέτρος Παπακωνσταντίνου, βιβλίο «Επιστροφή Στο Μέλλον», απόσπασμα σελ 158,160-161).

Ο Μαρξ θεωρεί την οικονομική κρίση ως τη βασική παθογένεια του καπιταλιστικού συστήματος. Μέσα από τις σελίδες του περίφημου «Κομμουνιστικού Μανιφέστου» διακήρυττε σχετικά με τις κρίσεις τα εξής: «Στις κρίσεις ξεσπά μια κοινωνική επιδημία, που σε κάθε άλλη προηγούμενη εποχή, θα φαινότανε σαν παραλογισμός, η επιδημία της υπερπαραγωγής.

Η κοινωνία ξαφνικά βρίσκεται ριγμένη πίσω, σε κατάσταση στιγμιαίας βαρβαρότητας, θα έλεγε κανείς ότι ένας λιμός, ένας γενικός πόλεμος ερήμωσης της έκοψε όλα τα μέσα ύπαρξης. Η βιομηχανία, το εμπόριο φαίνονται εκμηδενισμένα»⁴ είναι χαρακτηριστικές οι λέξεις που χρησιμοποιεί ο Μαρξ σ' αυτή την περίπτωση. Χαρακτηρίζει την κρίση ως επιδημία της κοινωνίας ή ακόμα χειρότερα ως λιμό.

3.4 Απασχόληση.

Όπως ήταν επακόλουθο της μειωμένης κατανάλωσης λόγω της κρίσης και κατά συνέπεια της παραγωγής στους περισσότερους κλάδους της χώρας, πολλές επιχειρήσεις κήρυξαν πτώχευση ενώ άλλες για να γλιτώσουν, προσπαθούν μειώσουν το λειτουργικό κόστος τους. Αυτό έχει σοβαρές συνέπειες στον κόσμο της εργασίας, οι οποίες μας οδηγούν σε πολύ διαφορετικά καθεστάτα σχέσεων απασχόλησης από ότι γνωρίσαμε μέχρι σήμερα. Ποιες είναι λοιπόν οι πιθανές αλλαγές της απασχόλησης και των εργασιακών σχέσεων το επόμενο χρονικό διάστημα εξαιτίας αλλά και επ' αφορμή της οικονομικής κρίσης;

Οι βραχύ-μεσοπρόθεσμες μεταβολές στις εργασιακές σχέσεις το τελευταίο χρονικό διάστημα έχουν ασφαλώς επιταχυνθεί εξαιτίας των δονήσεων του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος. Ωστόσο, οι τρέχουσες εξελίξεις εντάσσονται στις μακροχρόνιες τάσεις στη δομή της απασχόλησης που χαρακτηρίζονται από κρίσιμες αλλαγές στον πυρήνα της εργασιακής σχέσης.

Η σημερινή διεθνής κρίση ξεκίνησε ως κρίση ενυπόθηκων δανείων υψηλού κινδύνου (χρηματοπιστωτική), μετεξελίχθηκε διεθνώς σε κρίση της πραγματικής οικονομίας (οικονομική κρίση και ύφεση) και εξελίσσεται σε κρίση απασχόλησης με την αρνητική τάση της ανεργίας η οποία διεθνώς αλλά και στην Ευρώπη και την χώρα μας θα φθάσει κατά το 2010 σε υψηλά επίπεδα.

Η παρατήρηση αυτή αναδεικνύει ένα **ιδιαίτερο χαρακτηριστικό** της πρόσφατης κρίσης, με την έννοια ότι ενώ στα επόμενα χρόνια (μετά το 2012) θα παρουσιάζεται ένας σταδιακός ρυθμός ανάκαμψης, εντούτοις αυτό θα συμβαίνει με την ύπαρξη υψηλού επιπέδου ανεργίας (άνεργη ανάκαμψη). Ακριβώς για αυτό τον λόγο προβλέπεται, από ορισμένους αναλυτές, ότι η κρίση απασχόλησης κατά την φάση της ανάκαμψης θα δημιουργήσει διεθνώς συνθήκες κοινωνικής κρίσης, με αποτέλεσμα η κυκλική εξέλιξη της ανεργίας να καταστεί μεσομακροπρόθεσμη, με αρνητικές συνέπειες στην αγορά εργασίας, στην παραγωγή και στην κοινωνική συνοχή.

Μια τέτοια προοπτική **κρίσης της απασχόλησης**, θα πλήξει ιδιαίτερα τους νέους (ες), τους ανειδίκευτους, τους μετανάστες και τους εργαζόμενους σε ευέλικτες και προσωρινές μορφές απασχόλησης, επιφυλάσσοντας τους την ένταξη τους στην κατηγορία της μακροχρόνιας ανεργίας και της σταδιακής περιθωριοποίησης από το εργατικό δυναμικό, με αποτέλεσμα μακροχρόνια, εξαιτίας της απαξίωσης των ικανοτήτων και δεξιοτήτων τους να μην αποτελούν ελκυστική επιλογή για τους εργοδότες.

Έτσι, με αυτά τα δεδομένα **θα απαιτηθούν αρκετά χρόνια** για να επανέλθει το επίπεδο της ανεργίας σ' αυτό πριν την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης (φθινόπωρο 2008). Για παράδειγμα για τις ΗΠΑ προβλέπεται ότι μια τέτοια προοπτική θα επέλθει μετά το 2018, ενώ για την Ελλάδα προβλέπεται ότι το 2015 το επίπεδο της ανεργίας δεν θα είναι χαμηλότερο απ' αυτό του έτους 2008 (7,8%). Επιπλέον, κατά την περίοδο 2015 - 2020 η αύξηση της απασχόλησης προβλέπεται ότι θα κυμανθεί στα επίπεδα του 1,5% τον χρόνο, με αποτέλεσμα να επιβεβαιωθεί η πρόβλεψη ότι η ανάκαμψη της ελληνικής και ευρωπαϊκής οικονομίας θα συνυπάρχει με υψηλό ποσοστό ανεργίας.

Η ανάσχεση αυτής της προοπτικής κρίσης της απασχόλησης, σε βραχυχρόνιο επίπεδο, προϋποθέτει την άμεση ένταξη των ανέργων στην απασχόληση, τόσο για την εξασφάλιση εισοδήματος, όσο και για διατήρηση των δεξιοτήτων τους που θα τους επιτρέψει μεσομακροπρόθεσμα να ενταχθούν σε πλέον καινοτομικές, παραγωγικές και τεχνολογικές θέσεις εργασίας όταν επιταχυνθεί η διαδικασία της ανάκαμψης.

Όμως κάτι τέτοιο για να συμβεί, απαιτείται **να αποσαφηνισθεί η κινητήρια δύναμη** της διεθνούς οικονομικής ανάκαμψης. Για παράδειγμα κατά την περίοδο των τελευταίων δεκαετιών τον ρόλο αυτό έπαιζαν οι καταναλωτές της Αμερικής. Σήμερα, και στο άμεσο

μέλλον φαίνεται ότι η Κίνα επενδύει κατά κύριο λόγο σε παιδεία και υποδομές, ενώ οι ΗΠΑ επενδύουν σε υψηλή τεχνολογία. Η Βραζιλία, η Ινδία και η Κίνα εκτιμάται (D.Straus –Kan, 2009), ότι δεν μπορούν να εξελιχθούν σε κινητήρια δύναμη της διεθνούς ανάκαμψης. Έτσι φαίνεται ότι και στις σημερινές δυσμενείς διεθνείς οικονομικές συνθήκες **η ισχυροποίηση του δολαρίου** θα μπορούσε για μία ακόμη φορά να ενισχύσει την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών στις ΗΠΑ, προκειμένου να κινητοποιήσουν τις προϋποθέσεις ανάκαμψης της ευρωπαϊκής οικονομίας.

Όμως, μια τέτοια επιλογή ενίσχυσης του δολαρίου **δεν φαίνεται να προβληματίζει** την οικονομική πολιτική των ΗΠΑ γιατί θα αποδυναμώσει τις αμερικάνικες εξαγωγές προς όλο τον κόσμο. Επομένως, απαιτείται να βρεθούν νέοι θύλακες κινητήριας δύναμης της διεθνούς ανάκαμψης, προκειμένου να ανατραπούν οι χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης που τροφοδοτούν διεθνώς υψηλά ποσοστά ανεργίας.

Ειδικότερα για **την ευρωπαϊκή οικονομία** αποτελεί επιλογή πρώτης προτεραιότητας **η δημιουργία εσωτερικών προϋποθέσεων** ανάκαμψης αφού οι εξωτερικές προϋποθέσεις είναι περιορισμένες.

Πιο συγκεκριμένα είναι αναγκαίο για την ανάκαμψη και την αποτροπή της κρίσης απασχόλησης, να αντικατασταθεί ριζικά το διεθνές, ευρωπαϊκό και ελληνικό πρότυπο ανάπτυξης της ευελιξίας της εργασίας (μικρο-επίπεδο), της ενίσχυσης της προσφοράς (μακρο-επίπεδο) και της ιδιωτικοποίησης και κεφαλαιοποίησης του κοινωνικού κράτους (κοινωνικό επίπεδο), από το νέο αναπτυξιακό πρότυπο της ρύθμισης της εργασίας (μικρο - επίπεδο), της ενίσχυσης της καινοτομικής και παραγωγικής ανάπτυξης (μακρο-επίπεδο) και της ενδυνάμωσης της αναδιανομής του εισοδήματος και της αναδιανεμικότητας του κοινωνικού κράτους (κοινωνικό επίπεδο).

Στο πλαίσιο αυτό του **νέου αναπτυξιακού προτύπου**, η προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής και της πολιτικής απασχόλησης απαιτείται να επικεντρωθεί στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, με την αύξηση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων και όχι με την διαχείριση της ανεργίας και την διευθέτηση των ανισορροπιών στην ελληνική αγορά εργασίας.

3.4.1 Προσωρινή απασχόληση

Συμβάσεις ορισμένου χρόνου

Στις συμβάσεις ορισμένου χρόνου η λήξη μπορεί να προσδιορίζεται ή με ορισμένη ημερομηνία (π.χ. 15 του Δεκεμβρη) ή με ορισμένη προθεσμία (π.χ. τρεις μήνες) ή με κάποιο μελλοντικό και βέβαιο περιστατικό (π.χ. όριο ηλικίας) ή με περιστατικά που κατά την αντίληψη των συναλλαγών προσδιορίζουν ορισμένη διάρκεια (π.χ. καλοκαιρινή σεζόν) ή και σε συσχετισμό με το έργο στο οποίο θα απασχοληθεί ο εργαζόμενος. Η σύμβαση ορισμένου χρόνου δικαιολογείται όταν είναι βέβαιη από πριν η διάρκειά της και όταν συνδέεται με ορισμένη εργασία που θα διαρκέσει για περιορισμένο χρόνο. Επειδή όμως η σύμβαση ορισμένου χρόνου με όλες τις πιο πάνω μορφές της λύνεται χωρίς να καταβάλλεται αποζημίωση, χρησιμοποιείται πολύ συχνά για την καταστρατήγηση του νόμου σε σχέσεις που από τη φύση τους, είναι αόριστου χρόνου.

Παρατηρείται συχνά να συνάπτονται αλληπάλληλες και συνεχόμενες συμβάσεις ορισμένου χρόνου με τον ίδιο εργαζόμενο. Οι συμβάσεις αυτές δεν δικαιολογούνται με τη φύση της εργασίας, αλλά συνάπτονται σκοπίμως για να καταστρατηγηθούν οι διατάξεις για την καταβολή αποζημίωσης. Γενικότερα η σύμβαση της μορφής αυτής, έχει βάση νόμου πολλά παραθυράκια για να μην μπορεί να καταγγελθεί από τους εργαζόμενους.

Μερικά παραδείγματα είναι ότι:

- δέχεται ότι μια σύμβαση ορισμένου χρόνου είναι έγκυρη και όταν δεν συνδέεται με ορισμένη πρόσκαιρη εργασία.
- δέχεται ως προς τις συμβάσεις που η λήξη τους καθορίζεται σε σχέση με την αποπεράτωση κάποιου έργου, ότι έστω και αν η αποπεράτωση του έργου δεν

είναι απολύτως προσδιορίσιμη η σύμβαση είναι ορισμένου χρόνου.

- οι συμβάσεις των αλλοδαπών είναι πάντα ορισμένου χρόνου και διαρκούν όσο και η άδεια εργασίας, ανεξάρτητα αν αυτή ανανεώνεται.
- Ως προς τις αλληπάλληλες (διαδοχικές) συμβάσεις ορισμένου χρόνου, γίνεται δεκτό ότι μόνη η ύπαρξη διαδοχικών συμβάσεων δεν σημαίνει ότι

κατανάγκην υπάρχει καταστρατήγηση.

Γενικά η νομολογία αντιμετωπίζει με μεγάλη ελαστικότητα το θέμα. Ιδίως δέχεται ότι είναι δικαιολογημένη η σύναψη συμβάσεων ορισμένου χρόνου όταν αποβλέπουν στην κάλυψη “πρόσκαιρων” αναγκών χωρίς να θεωρεί αναγκαίο κάποιο χρονικό περιορισμό των αναγκών αυτών. Κατάχρηση των συμβάσεων ορισμένου χρόνου (με μεγάλη ελαστικότητα της νομολογίας) σημειώνεται στις επιχειρήσεις κλπ του δημόσιου τομέα.

Συμβάσεις έργου

Σύμβαση έργου υπάρχει όταν ένα πρόσωπο (εργολάβος) αναλαμβάνει την υποχρέωση να εκτελέσει ορισμένο έργο για λογαριασμό άλλου προσώπου ή φορέα αντί καταβολής του συμφωνημένου μισθού σε καθορισμένο ή όχι χρονικό διάστημα.

Όπως και στη σύμβαση ανεξαρτήτων υπηρεσιών δεν εφαρμόζεται η εργατική νομοθεσία και γι’ αυτό το λόγο πολλοί εργοδότες κάνουν τέτοιες προσλήψεις που στην ουσία είναι υποκρύπτουσες συμβάσεις εξαρτημένης εργασίας. Έτσι έχουμε καταστρατήγηση του εργατικού δικαίου από τους εργοδότες και την προσπάθειά τους να επιβάλουν την έναρξη εργασιών σε εργαζόμενους έτσι ώστε να γλυτώνουν εργοδοτικές εισφορές και άλλες επιβαρύνσεις όπως τα δώρα κλπ.

Σύμφωνα με το Σώμα επιθεώρησης εργασίας το 2007 είχαμε 62.537 συμβάσεις έργου ή παροχής υπηρεσιών ενώ το 2008, 66.617 μια αύξηση καθόλου αμελητέα αν υπολογίσουμε τις αρνητικές επιπτώσεις στους εργαζόμενους αυτούς.

Κάτι παρόμοιο είναι και η **υπεργολαβία**. Υπεργολαβία είναι η ανάθεση εκτέλεσης έργου η τμήματος έργου που έχει αναλάβει ο εργολάβος με σύμβαση έργου, σε κάποιο άλλο πρόσωπο τον υπεργολάβο, ο οποίος αναλαμβάνει τη κατασκευή του έναντι αμοιβής χρησιμοποιώντας προσωπικό που μισθοδοτείται από αυτόν.

Στην περίπτωση της υπεργολαβίας ο εργολάβος είναι ο εργοδότης του υπεργολάβου και συνεπώς ο αρχικός εργοδότης δεν έχει καμία νομική σχέση με τον υπεργολάβο.

3.4.2 Παράνομη ανασφάλιστη εργασία.

Το μεγαλύτερο ίσως πρόβλημα των εργασιακών σχέσεων είναι η παράνομη εργασία. Μπορεί το φαινόμενο αυτό να ήταν σε ψηλά επίπεδα στη χώρα μας γενικά, όμως τα τελευταία χρόνια έχει διογκωθεί ανησυχητικά.

Αυτό που απασχολεί και θα πρέπει να προβληματίσει είναι, πως η αδήλωτη – ανασφάλιστη εργασία, έχει γίνει πλέον καθεστώς και εντάσσεται ή γίνεται προσπάθεια να ενταχθεί, στα πλαίσια των ελαστικών μορφών απασχόλησης. Η Ελλάδα συγκριτικά με άλλες χώρες της Ε.Ε. των 15, έχει χαμηλούς δείκτες ελαστικών μορφών απασχόλησης, έχει όμως νούμερα ρεκόρ, παράνομων μορφών απασχόλησης. Η ανασφάλιστη εργασία στη χώρα μας εμφανίζεται ως:

- **Αδήλωτη εργασία.** Το μεγαλύτερο μέρος της ανασφάλιστης εργασίας προέρχεται από την αδήλωτη εργασία ή τη «μαύρη». Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ για την οικονομία και την απασχόληση, στους 4.500.000 περίπου που εργαζόμενοι στην χώρα μας οι 1.100.000 απασχολούνται σε αδήλωτη - ανασφάλιστη εργασία. Πρόκειται για «αόρατους» εργαζομένους και με πιο επικίνδυνη μορφή απασχόλησης, αφού οι εργαζόμενοι αυτοί δεν στοιχειοθετούν δικαιώματα χρόνου ή και είδος εργασίας που παρέχουν, δεν δικαιούνται άδεια, επίδομα αδειας, δώρα Χριστουγέννων – Πάσχα, αποζημίωση κ.λ.π.
- **Μειωμένη ασφάλιση.** Αρκετές επιχειρήσεις, δεν παρουσιάζουν στο ΙΚΑ τους πραγματικούς μισθούς των εργαζομένων αλλά μέρος αυτών και για να είναι «σύννομες» τους ασφαλίζουν με τα κατώτερα κλιμάκια των συλλογικών συμβάσεων εργασίας, εξαιρώντας όλα τα επιδόματα.
- **Μερική ασφάλιση.** Πολλές επιχειρήσεις κατά βάσει μικρές, εντελώς παράνομα, ασφαλίζουν τους εργαζόμενους για λιγότερες ημέρες από αυτές που εργάζονται.
- **Ψευδές δηλώσεις.** Οι περισσότεροι από τους εργαζόμενους αυτούς, οι οποίοι στα χαρτιά φαίνονται ως «μερικά απασχολούμενοι», στην ουσία εργάζονται με πλήρες ωράρια, με συνέπεια να ζημιώνονται με μεγάλα χρηματικά ποσά από υπερωρίες, άδειες, επίδομα αδειας, δώρα Χριστουγέννων – Πάσχα, αποζημίωση, καθώς και στην ασφάλιση αφού ασφαλίζονται για λιγότερες ημέρες και δεν τους αναγνωρίζεται η εξαιρούνται από τα βαρέα.

Και τέλος αυτοί που αναφέραμε παραπάνω, με **συμβάσεις ανεξαρτήτων υπηρεσιών** (δελτίο παροχής υπηρεσιών). Με τις συμβάσεις αυτές θα πρέπει ο εργαζόμενος να διατηρεί την ελευθερία του να καθορίζει ο ίδιος τις συνθήκες εργασίας, τον τρόπο εργασίας, τον τόπο και τον χρόνο εργασίας. Όμως στην πράξη δεν συμβαίνει αυτό, τους όρους αυτούς δεν τους καθορίζουν οι ίδιοι, βρίσκονται στη διάθεση της

επιχείρησης και τους καθορίζει τον τρόπο, τον χρόνο και τον τόπο εργασίας, με συνέπεια η εργασία που παρέχουν στην πραγματικότητα είναι εξαρτημένη μισθωτή εργασία. Οι εργαζόμενοι αυτοί δεν θεωρούνται μισθωτοί, δεν απολαμβάνουν τα νόμιμα δικαιώματα των μισθωτών, μισθό, άδειες, δώρα, κλπ δεν δικαιούνται αποζημίωση. «Θεωρούνται ελεύθεροι επαγγελματίες», με αποτέλεσμα να μην ασφαλιζονται στο ΙΚΑ αλλά στον ΟΑΕΕ (πρώην ΤΕΒΕΕ).

Εδώ και πολλά χρόνια το «απρόνομο» της ανασφάλιστης εργασίας υπήρχε κατ' αποκλειστικότητα μόνο σε μικρές επιχειρήσεις και στην παραοικονομία. Σήμερα αυτή ξέφυγε από τις μικρές επιχειρήσεις και την παραοικονομία και συνιστά την πλέον διαδεδομένη πρακτική ή όλων των μεγάλων επιχειρήσεων και οργανισμών (Δημόσιο – ΔΕΚΟ – ΙΔ. ΤΟΜΕΑ) που καταφεύγουν στην ανασφάλιστη εργασία.

3.4.3 Ομαδικές Απολύσεις.

Όπως αναφέραμε παραπάνω , πολλές επιχειρήσεις κήρυξαν πτώχευση ενώ άλλες για να γλιτώσουν, προσπαθούν να μειώσουν το λειτουργικό κόστος τους ή να μετεγκατασταθούν σε άλλη χώρα με φθηνότερα εργατικά χέρια. Έτσι στην προσπάθεια τους να μειώσουν το λειτουργικό κόστος, μειώνουν το προσωπικό ή προχωρούν σε μετατροπές των συμβάσεων. Πολλές φορές οι εργοδότες για να καταφέρουν να πείσουν τους εργαζόμενους να δεχτούν τη μετατροπή των συμβάσεων, αλλά και να δεχτούν παρανομίες στις συμβάσεις, οδηγούνται ή απειλούν με ομαδικές απολύσεις.

Σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, ομαδικές απολύσεις θεωρούνται αυτές, οι οποίες γίνονται από επιχειρήσεις που απασχολούν περισσότερους από 20 εργαζόμενους, για λόγους που δεν αφορούν το πρόσωπο των απολυόμενων και υπερβαίνουν σε κάθε ημερολογιακό μήνα τα όρια που ορίζει ο νόμος. Τα όρια αυτά προσδιορίζονται από τον αριθμό των απασχολούμενων μισθωτών στην αρχή του μήνα και είναι:

- Τέσσερις εργαζόμενοι για επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις που απασχολούν από 20 έως 200 άτομα.
- Ποσοστό 2%-3% του προσωπικού και μέχρι 30 άτομα για επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις που απασχολούν πάνω από 200 εργαζόμενους.

Σύμφωνα με το νόμο ο εργοδότης πριν προχωρήσει σε απολύσεις οφείλει να προέλθει σε διαδικασίες ενημέρωσης και διαβούλευσης με τους εκπροσώπους των εργαζόμενων με σκοπό τη διερεύνηση δυνατοτήτων αποφυγής ή μείωσης των απολύσεων και των δυσμενών τους συνεπειών. Επίσης σε περίπτωση που δεν υπάρξει συμφωνία των μερών τότε ο Νομάρχης ή ο Υπουργός Εργασίας μπορεί κατόπιν αίτησης να δώσει λύση, αν και αυτό γίνεται σε εξαιρετικές περιπτώσεις.

Στη χώρα μας, ειδικά τώρα σε περίοδο κρίσης, έχει παρατηρηθεί ότι πολλές από τις μεγάλες εταιρίες που δεν διατρέχουν κίνδυνο πτώχευσης, προχωρούν σε ομαδικές απολύσεις.

Οι απολύσεις αυτές δυστυχώς έχουν στόχο την αντικατάσταση των μεγαλύτερων ηλικιακά άρα και ακριβότερων εργαζομένων, με νεότερους, πιο ευέλικτους αλλά και πιο χειραγωγήσιμους εργαζόμενους.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ασφαλιστική εταιρία ING στην Ελλάδα που ανακοίνωσε ομαδική μείωση του προσωπικού κατά 100 άτομα χωρίς να έχει ζημιές. Από την άλλη η διοίκηση της "ΕΝ.ΚΛΩ.", αφού χρησιμοποίησε τους εργαζόμενους για πάνω από 10 μήνες, με στημένες κινητοποιήσεις και αφού εξασφάλισε πάνω από 30 εκ. ευρώ, με κρατική εγγύηση, τώρα προχωρά σε όλα τα εργοστάσια την εφαρμογή του "επιχειρησιακού σχεδίου", που προβλέπει : κλείσιμο εργοστασίων και απολύσεις.

Για τους ίδιους λόγους οι επιχειρήσεις εφαρμόζουν και την εθελούσια έξοδο. Βέβαια στην ουσία η εθελούσια έξοδος είναι η απόλυση με πιο ωραίες λέξεις, καθώς το κίνητρο για να φύγει κάποιος από την εργασία του είναι τα λεφτά που θα έπαιρνε ως αποζημίωση για την

απόλυση. Η εμπειρία έχει δείξει ότι σε τέτοιες περιπτώσεις η μείωση ή η ανανέωση των εργαζομένων γίνεται, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο.

Περιπτώσεις εθελουσίας εξόδου είχαμε πρόσφατα στους τηλεοπτικούς σταθμούς ALPHA, ANTI και Μακεδονία TV. Επίσης σε τράπεζες όπως η Εμπορική, αλλά κυρίως σε ΔΕΚΟ, όπως ο ΟΤΕ, ο ΟΣΕ και ο ΟΛΠ. Αξίζει πάντως να σημειώσουμε ότι η εθελούσια έξοδος στις ΔΕΚΟ, έχει πρώτο στόχο την άρση της μονιμότητας στο δημόσιο και στη συνέχεια την ιδιωτικοποίηση τους. Για παράδειγμα υπάρχουν σκέψεις, λόγω έλλειψης ρευστότητας του κράτους εξαιτίας της κρίσης, για ιδιωτικοποίηση της ΕΥΔΑΠ.

3.5 Ο κλάδος της ναυτιλίας.

Η ναυτιλία είναι ήδη βυθισμένη σε βαθιά κρίση και η καταβαράθρωση των ναύλων, λόγω συρρίκνωσης της παγκόσμιας ζήτησης, οδηγεί σε παροπλισμό πολλών μεγάλων σκαφών. Δραματικές είναι οι επιπτώσεις από την κρίση που διανύει ήδη η ελληνική ναυτιλία.

Εκτιμάται ότι οι Έλληνες εφοπλιστές θα χάσουν πάνω από 600 πλοία από την πλοιοκτησία και διαχείρισή τους το επόμενο έτος, ενώ τουλάχιστον άλλα 200, κυρίως φορτηγά πλοία, θα παροπλιστούν στο επόμενο τρίμηνο, και άλλα 200 θα οδηγηθούν στα διαλυτήρια για σκραπ.

Σε πρώτη φάση, υπολογίζεται ότι θα χάσουν την εργασία τους 3.000 Έλληνες ναυτικοί, ενώ προβλέπεται ότι θα μειωθεί δραματικά και το ναυτιλιακό συνάλλαγμα που έρχεται στην Ελλάδα και πέρυσι έφτασε τα 17 δισ. δολάρια (ρεκόρ όλων των εποχών). Βέβαια, σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία, παρατηρείται αύξηση συναλλάγματος σε σχέση με την περσινή περίοδο κατά 22,24%, αλλά αυτό θεωρείται συγκυριακό. Ήδη η κρίση έχει επηρεάσει και τις ναυπηγοεπισκευές.

Τα ναυπηγεία και οι τόκοι στο Πέραμα είναι άδεια. Περίπου 5.000 εργαζόμενοι στη ναυπηγοεπισκευή θα πληγούν άμεσα από την αδυναμία των ναυτιλιακών εταιρειών να προχωρήσουν σε επισκευές ή κατασκευές πλοίων. Επίσης, σύμφωνα με τα στοιχεία που υπάρχουν, τις επόμενες εβδομάδες επίκεινται οι πρώτες απολύσεις στα ναυτικά γραφεία που εκπροσωπούν στη χώρα μας τις εταιρείες διακίνησης εμπορευματοκιβωτίων. Η μείωση των κοντέινερ είναι σημαντική, αφού τα εισαγόμενα βιομηχανικά προϊόντα έχουν ελαττωθεί και οι εξαγωγές περιορίστηκαν.

Επισημαίνεται ότι για τη διαχείριση του ελληνόκτητου στόλου δραστηριοποιούνται μόνο στην Ελλάδα περίπου 1.200 ναυτιλιακές εταιρείες, με 11.500 και πλέον εργαζόμενους, στη συντριπτική τους πλειονότητα Έλληνες και υψηλά αμειβόμενους στα γραφεία, ενώ το πλέγμα των ναυτιλιακών δραστηριοτήτων δημιουργεί στη χώρα κατ' εκτίμηση από 160.000 έως 250.000 θέσεις εργασίας, που αντιπροσωπεύουν το 4% - 4,5% της συνολικής απασχόλησης. Οι Έλληνες ναυτικοί ανέρχονται περίπου σε 40.000. Οι ελληνικών συμφερόντων εταιρίες διαχειρίζονται 4.173 πλοία, συνολικής χωρητικότητας 154.599.291 τόνων γκρος.

Αναπόφευκτα, η ναυτιλιακή κρίση θα επηρεάσει δραματικά τα οικονομικά αυτά μεγέθη. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις έγκυρων ναυλομεσιτικών οίκων, η ελληνόκτητη ναυτιλία θα απωλέσει το 20% με 25% της δύναμής της, πράγμα που σημαίνει ότι και το ναυτιλιακό συνάλλαγμα θα συρρικνωθεί ανάλογα, ενώ θα δημιουργηθεί και μία νέα γενιά άνεργων Ελλήνων ναυτικών, που θα προέρχεται από τις ειδικότητες των κατώτερων πληρωμάτων.

3.5.1 Οικονομική ύφεση και στην ναυτιλία.

Η οικονομική κρίση έχει αγγίξει και τον τομέα της ναυτιλίας. Για νεκροταφεία πλοίων προορίζονται η Ελευσίνα, ο Μαλιακός Κόλπος, ακόμη και η Χαλκίδα, λόγω της κρίσης στη ναυτιλία. Η οικονομική ύφεση έχει προκαλέσει αναδουλειές στις θάλασσες και αναπόφευκτα δεκάδες караβιά οδεύουν προς παροπλισμό. (Χεκίμογλου Αχ., 2009)

Καθίζηση εσόδων και στις γραμμές της Αδριατικής σημείωσαν οι τρεις μεγάλες εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών ακτοπλοϊκές εταιρείες της χώρας. Η πτώση εσόδων που αντιμετωπίζουν στις γραμμές της Αδριατικής οφείλεται αφενός στη μείωση του μεταφορικού έργου, λόγω της οικονομικής κρίσης, και αφετέρου στην ένταση του ανταγωνισμού ο οποίος κρατά τα ναύλα σε χαμηλό επίπεδο.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που αφορούν το πρώτο τρίμηνο του 2009 η πτώση της επιβατικής κίνησης στις τέσσερις γραμμές (Αγκόνα, Μπρίντζι, Μπάρι, Βενετία) έφθασε κατά μέσο όρο το 10% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Στα Ι.Χ. η μείωση είναι επίσης στα ίδια επίπεδα, ενώ πολύ χειρότερη είναι η εικόνα στα φορτηγά όπου η κίνηση έχει μειωθεί στα επίπεδα του 20%.

Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι η εικόνα διαφοροποιείται από γραμμή σε γραμμή καθώς για παράδειγμα στη γραμμή της Ανκόνα παρατηρείται μια μικρή αύξηση στην επιβατική κίνηση κατά 2% ενώ η πτώση της κίνησης σε ό,τι αφορά τα φορτηγά είναι στα επίπεδα μεταξύ 20% και 29%. Πάντως τον τελευταίο μήνα παρατηρείται μια αντιστροφή της τάσης καθώς η μείωση του επιβατηγού και μεταφορικού έργου στην Αδριατική φαίνεται να περιορίζεται σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο, ενώ νέες προσδοκίες δημιουργεί και η ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού.

ANEK

Η ANEK στη διάρκεια του πρώτου τριμήνου του 2009 παρουσίασε έσοδα από τις γραμμές της Αδριατικής ύψους 21,4 εκατ. ευρώ σε ένα σύνολο εσόδων 43,5 εκατ. Ευρώ ενώ το μεικτό αποτέλεσμα (ο γεωγραφικός διαχωρισμός δεν αναφέρει καθαρά 50 αποτελέσματα) ήταν ζημία ύψους 2,7 εκατ. ευρώ έναντι μεικτού κέρδους στην εσωτερική ακτοπλοία 1,6 εκατ. ευρώ και συνολικού άμεικτου αποτελέσματος ζημία ύψους 1,1 εκατ. ευρώ.

Το αντίστοιχο τρίμηνο του 2008 τα συνολικά έσοδα από το εξωτερικό ανήλθαν στα 25,7 εκατ. ευρώ σε ένα σύνολο 47,1 εκατ. ευρώ. Στο εσωτερικό ο κύκλος εργασιών ανήλθε στα 22,1 εκατ. ευρώ ενώ το πρώτο τρίμηνο του 2009 ήταν ελαφρώς αυξημένος στα 22,1 εκατ. ευρώ. Τα μεικτά κέρδη στις γραμμές εσωτερικού ανήλθαν το πρώτο τρίμηνο του 2008 στα 2,3 εκατ. ευρώ ενώ οι μεικτές ζημίες στις γραμμές εξωτερικού ήταν 2,24 εκατ. ευρώ.

Επισημαίνεται ότι η ANEK ανακοίνωσε για το πρώτο τρίμηνο του 2009 συνολικό κύκλο εργασιών ύψους 38,9 εκατ. ευρώ, έναντι 40,3 εκατ. ευρώ, το αντίστοιχο τρίμηνο του 2008, μειωμένο κατά 3,5%. Αντίστοιχα, ο ενοποιημένος κύκλος εργασιών ανήλθε σε 43,5 εκατ. ευρώ, έναντι 47,1 εκατ. ευρώ τη συγκρίσιμη περίοδο.

Η εταιρεία εμφάνισε αρνητικά EBITDA 5,6 εκατ. ευρώ έναντι αρνητικών EBITDA 4,3 εκατ. ευρώ την αντίστοιχη προηγούμενη περίοδο. Αντίστοιχα, το EBITDA του ομίλου διαμορφώθηκε σε ζημιές 5,5 εκατ. ευρώ έναντι ζημιών 5,3 εκατ. ευρώ την αντίστοιχη προηγούμενη περίοδο.

Οι ζημιές μετά από φόρους της εταιρείας διαμορφώθηκαν σε 14,9 εκατ. Ευρώ έναντι ζημιών 10,4 εκατ. ευρώ το α' τρίμηνο του 2008, ενώ για τον όμιλο οι ζημιές μετά από φόρους και δικαιώματα μειωτηφίας διαμορφώθηκαν σε 14,6 εκατ. ευρώ, έναντι ζημιών 11,1 εκατ. ευρώ το πρώτο τρίμηνο του 2008.

ATTICA GROUP

Η Attica Group είδε τα έσοδα της από τις γραμμές της Αδριατικής να μειώνονται το πρώτο τρίμηνο του 2009 στα 28,5 εκατ. ευρώ έναντι 33,2 εκατ. ευρώ το πρώτο τρίμηνο του 2008. Τα αποτελέσματα μετά φόρων ήταν ζημίες ύψους 8,4 εκατ. ευρώ έναντι ζημιών ύψους 5,4 εκατ. ευρώ το αντίστοιχο περυσινό διάστημα.

Αντιθέτως στην εσωτερική ακτοπλοία η Attica είχε αύξηση του κύκλου εργασιών στα 24,58 εκατ. ευρώ έναντι 23,1 7 εκατ. ευρώ, ενώ τα αποτελέσματα της ήταν επίσης ζημίες μετά φόρων 6,8 εκατ. ευρώ έναντι 1,1 εκατ. ευρώ το πρώτο τρίμηνο του 2008.

Συνολικά ο κύκλος εργασιών της Attica Group στο πρώτο τρίμηνο του 2009 ανήλθε στα 53,24 εκατ. ευρώ έναντι 63,41 εκατ. ευρώ το τρίμηνο του 2008 ενώ οι ζημίες μετά φόρων ανήλθαν στα 14,81 εκατ. έναντι ζημιών 3,02 εκατ. ευρώ το πρώτο τρίμηνο του 2008.

Τα 51 EBITDA ήταν αρνητικά 5,46 εκατ. ευρώ έναντι θετικών 3 εκατ. ευρώ το πρώτο τρίμηνο του 2008.

Η εταιρεία ανακοίνωσε αναλυτικά στοιχεία σε ό,τι αφορά το μεταφορικό της έργο. Σύμφωνα με αυτά κατά το α' τρίμηνο του 2009 η Attica Group δραστηριοποιήθηκε στην Αδριατική θάλασσα και στην ελληνική ακτοπλοία με πέντε πλοία Super-fast και οκτώ πλοία Blue Star. Στις γραμμές αυτές, τα πλοία της Attica Group, Superfast V, Superfast\ VI, Superfast XI, Superfast XII (μέχρι τις αρχές Μαρτίου), Blue Horizon και το Superfast I, μετέφεραν 108.333 επιβάτες (μείωση 0,4%), 34.106 φορτηγά οχήματα (μείωση 12,5%) και 18.136 Ι.Χ. οχήματα (αύξηση 7,6%) και διατήρησαν σταθερά την πρώτη θέση σε όλες τις κατηγορίες κίνησης με αυξημένα μερίδια αγοράς: 39,7% στους επιβάτες, 34,2% στα φορτηγά οχήματα και 37,6% στα Ι.Χ. οχήματα επί του συνόλου των μεταφερθέντων επιβατών, φορτηγών οχημάτων και Ι.Χ. οχημάτων στις γραμμές Ελλάδος-Ιταλίας στην Αδριατική θάλασσα στους πρώτους τρεις μήνες του 2009.

Τα μερίδια αγοράς προέρχονται από στοιχεία των Ελληνικών Λιμενικών Αρχών.

Στις γραμμές εσωτερικού ο όμιλος δραστηριοποιήθηκε στις γραμμές Πειραιά- Κυκλάδες, Ραφήνα-Κυκλάδες και Πειραιά-6ωδεκάνησα. Τα πλοία του ομίλου Attica, Blue Star 1, Blue Star 2, Blue Star Paros, Blue Star Naxos, Blue Star Ithaki, Super-ferry II, διαγόρας μετέφεραν 490.427 επιβάτες, (αύξηση 9,8%), 27.952 φορτηγά οχήματα (μείωση 6,2%) και 63.129 Ι.Χ. οχήματα (αύξηση 2,3%) εκτελώντας συνολικά 16% περισσότερα δρομολόγια

από το α' τρίμηνο του 2008 λόγω της μεταδρομολόγησης των πλοίων Blue Star I από τη Βόρειο θάλασσα στη γραμμή των δωδεκανήσων και από τη 12η Μαρτίου του Superfast XII από τη γραμμή Πάτρα-Ancona στη σύνδεση Πειραιάς-Ηράκλειο.

MINOAN LINES

Η Minoan Lines εμφάνισε και αυτή μείωση του κύκλου εργασιών στην Αδριατική στα 22,3 εκατ. ευρώ έναντι 28,2 εκατ. ευρώ το πρώτο τρίμηνο του 2008 ενώ τα μεικτά κέρδη της εταιρείας ανήλθαν στις 356,2 χιλιάδες ευρώ έναντι 1,17 εκατ. ευρώ το αντίστοιχο περυσινό διάστημα. Μείωση όμως είχε και στις γραμμές εσωτερικού, τα έσοδα των οποίων ανήλθαν στα 11,3 εκατ. ευρώ έναντι 12,6 εκατ. ευρώ πέρυσι και τα μεικτά κέρδη ανήλθαν στα 2,88 εκατ. ευρώ έναντι ζημιών 7,78 εκατ. ευρώ το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο, σημειώνοντας βελτίωση κατά 3,8 εκατ. ευρώ, σε σχέση με το περυσινό διάστημα. Η Minoan Lines είναι η μόνη από τις τρεις εταιρείες με θετικά EBITDA στα 4,2 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 25,9% σε σχέση με το α' τρίμηνο του 2008, γεγονός που 52 οφείλεται κυρίως στη μεγάλη μείωση των τιμών των καυσίμων και στο κέρδος από την πώληση του H/S/F Pasiphae Palace ύψους 2,2 εκατ. ευρώ.

Σε ό,τι αφορά το μεταφορικό έργο σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε η ίδια η εταιρεία στις γραμμές Αδριατικής (Βόρεια Ιταλία) πέτυχε σε όλες τις κατηγορίες μεταφορικού έργου υψηλότερα μερίδια από το μερίδιο των ταξιδιών που της αναλογεί.

Συγκεκριμένα, η εταιρεία πραγματοποιώντας το 33,1% των ταξιδιών, στην αγορά της Βόρειας Αδριατικής, διακίνησε το 34,7% των επιβατών, το 34,2% των Ι.Χ. αυτοκινήτων και το 37,3% των φορτηγών αυτοκινήτων.

Το α' τρίμηνο 2009, η εταιρεία μετέφερε 62 χιλ. επιβάτες, 1 3 χιλ. Ι.Χ. αυτοκίνητα και 22 χιλ. φορτηγά. Στη γραμμή Ηράκλειο - Πειραιάς η οικονομική ύφεση είχε μικρότερη επίδραση σε σχέση με την αγορά της Βόρειας Αδριατικής όμως και σε αυτή την αγορά υπήρξε μείωση του μεταφορικού έργου κατά το α' τρίμηνο 2009.

Η Minoan Lines, παρά αυτή την αρνητική οικονομική εξέλιξη αλλά και τη δραστηριοποίηση στη γραμμή και τρίτης εταιρείας από τις 12 Μαρτίου 2009, πέτυχε να αυξήσει περαιτέρω, τόσο το μεταφορικό της έργο όσο και τα μερίδια αγοράς της στους επιβάτες και στα Ι.Χ. αυτοκίνητα σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2008.

Συγκεκριμένα, η εταιρεία το α' τρίμηνο του 2009 μετέφερε 162.000 επιβάτες, 19.000 Ι.Χ. αυτοκίνητα και 15.000 φορτηγά. Τα μερίδια αγοράς της εταιρείας στη συγκεκριμένη γραμμή

ανήλθαν σε ποσοστό 68,8% για τους επιβάτες, 63,2% για τα Ι.Χ. αυτοκίνητα και 48,0% για τα φορτηγά αυτοκίνητα, ενώ στην εταιρεία αναλογεί το 42,9% του συνόλου των ταξιδιών. (Καραγεωργός Λ., 2009)

3.6 Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τρίτος «πυλώνας» της Ελληνικής οικονομίας, ο Τουρισμός, με τα προϋπάρχοντα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα και τον ελάχιστο βαθμό ανταγωνιστικότητας, είναι επόμενο να δεχθεί το ισχυρότερο πλήγμα από την πλανητική κρίση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την επερχόμενη παγκόσμια οικονομική ύφεση.

Τα στοιχεία από την κίνηση του τουρισμού στο πρώτο επτάμηνο του 2009, χαρακτηρίζονται επεικώς "απογοητευτικά": για την περίοδο Ιανουαρίου – Ιουλίου 2009 τα έσοδα από τον τουρισμό υπολογίζονται σε €798,3 εκ σε σύγκριση με €944,8 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2008 σημειώνοντας μείωση 15,5% και πολλοί φοβούνται πως όταν θα "γίνει ταμείο", περί τον Οκτώβριο, η μείωση μπορεί να αποδειχτεί ακόμη μεγαλύτερη και να ξεπεράσει ακόμη και το 20%.

Οι εξελίξεις αυτές στον τουρισμό, που συμμετέχει σε ποσοστό 15% στο ελληνικό ΑΕΠ απασχολώντας έναν στους πέντε εργαζομένους στη χώρα, έχουν τεράστιες επιπτώσεις και στην ανεργία, καθώς υπολογίζεται ότι έχουν χαθεί περίπου 19.000 θέσεις εργασίας το πρώτο εξάμηνο του 2009.

Βάσει των εξελίξεων, διαφαίνεται ότι η διεθνής οικονομική κρίση επηρεάζει σημαντικά τον τουρισμό και οι επιπτώσεις της αρχίζουν να γίνονται εμφανείς. Ωστόσο η διεθνής οικονομική κρίση η οποία έχει εμφανιστεί από το 2007, αναμένεται να επηρεάσει τον διεθνή τουρισμό τουλάχιστον για τα επόμενα δύο χρόνια, το ελληνικό μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης έχει εισέλθει σε φάση κρίσης από την δεκαετία του 1990.

Ως εκ τούτου φαίνεται πιθανόν, μία σειρά από στρεβλώσεις που χαρακτηρίζουν την κρίση του μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης της χώρας, να γίνουν εντονότερες με την εξάπλωση της διεθνούς οικονομικής κρίσης. Ο ελληνικός τουρισμός εάν επιθυμεί να επιβιώσει του διεθνούς ανταγωνισμού και εάν επιζητεί να παραμείνει ένας αξιόλογος οικονομικός παράγοντας (εισοδήματα, απασχόληση) θα πρέπει να επιχειρήσει μία αναδιάρθρωση του προϊόντος στα πλαίσια διαμόρφωσης ενός νέου αναπτυξιακού μοντέλου. Οι διαρθρωτικοί παράγοντες που συνηγορούν σ' αυτό είναι οι εξής :

A. Η κρίση ήταν συνέπεια ενός ποσοτικού μοντέλου, το οποίο ωθήθηκε στα όριά του και απεικονίζεται στην υπέρ προσφορά τουριστικών καταλυμάτων. Η αύξηση των ξενοδοχειακών καταλυμάτων στην παράκτια ζώνη, βασιζόταν στην βασική προϋπόθεση διατήρησης και μεγέθυνσης της τουριστικής ζήτησης. Ωστόσο αυτή η προϋπόθεση δεν επαληθεύτηκε και αποτέλεσε την απαρχή μείωσης της ποιότητας, ως απόρροια μίας ξενοδοχειακού τύπου κρίσης (συμπληρωματικά τουριστικά καταλύματα, παραθεριστικές κατοικίες κλπ, που είναι δύσκολο να καταγραφούν στατιστικά). Έτσι η αύξηση των τιμών των ξενοδοχειακών καταλυμάτων οδήγησε τους τουρίστες στην αναζήτηση άλλου τύπου καταλυμάτων, χαμηλότερης ποιότητας και παρεχομένων υπηρεσιών. Η ξενοδοχειακή κρίση, μέσω μίας πλεονασματικής προσφοράς επί της ζήτησης μπορεί να οφείλεται επίσης στην διαρροή ενός αριθμού πελατών, συνήθως υψηλής εισοδηματικής στάθμης, προς άλλους προορισμούς. Η κρίση του ελληνικού τουρισμού, υπήρξε εξ' αρχής μία κρίση του τουριστικού καταλύματος χωρικά προσδιορισμένου στην παράκτια ζώνη και απευθυνόμενου σε μία αγορά οριοθετημένης από τα 4S (Sun, Sand, Sea, and Sex).

B. Το δεύτερο πρόβλημα του ελληνικού τουρισμού ορίζεται στην προσφορά ενός και μόνο προϊόντος (4S), το οποίο είχε επιτρέψει στην χώρα να αυξήσει τις τουριστικές της εισπράξεις που απαιτούνται για την οικονομική της ανάπτυξη. Σήμερα το μοντέλο των 4S φαίνεται να έχει φθάσει σ' ένα επίπεδο κορεσμού.

Γ. Η τρίτη μεγάλη διαρθρωτική αιτία της κρίσης του ελληνικού τουρισμού θα μπορούσε να είναι η διαρκής αλλοίωση των χωρικών ενοτήτων υποδοχής των τουριστών, που οφείλεται στην περιβαλλοντική, αισθητική και ηχητική ρύπανση, την υπερβολική συγκέντρωση των δομών της υποδοχής, την ελλειμματική ποιότητα των δημοσίων υπηρεσιών και των εγκαταστάσεων υγιεινής, των ανεπαρκών υποδομών κλπ. Όλα τα παραπάνω υπογραμμίζουν "μία κακή τουριστική ανάπτυξη" και αποτελούν σημαντικό ανασταλτικό παράγοντα στην ανάπτυξη ποιοτικού τουρισμού.

Δ. Η τελευταία αξιολογή αιτία που θα μπορούσε να ερμηνεύσει την δομική κρίση του ελληνικού τουρισμού, είναι η απουσία πολιτικής ευαισθησίας για τον τουριστικό τομέα. Αυτή η βιομηχανία διαθέτει ακόμα στην Ελλάδα κεντρικούς χωρικά και συγκεντρωτικούς λειτουργικά μηχανισμούς, χωρίς να υφίστανται αποκεντρωμένοι αυτόνομοι τουριστικοί οργανισμοί, όπως στις χώρες της Δ. Ευρώπης, σ' επίπεδο περιφέρειας, νομού και τόπου. Άλλα φαινόμενα που λειτουργούν προσθετικά στα ήδη υπάρχοντα είναι οι απεργίες και ιδίως σε αεροδρόμια και αερομεταφορές, ή ανασφάλεια σε κάποιες μεγάλες πόλεις κλπ.

Το μοντέλο των 4S βασίστηκε ουσιαστικά στον ορισμό του "homo-touristicus masse", τον οποίο χαρακτηρίζει μία συμπεριφορά αγέλης και ένας τύπος κατανάλωσης επικεντρωμένος στον μιμητισμό. Η ομοιομορφία, ίδια του μοντέλου, φαίνεται ότι αφήνει ελάχιστα περιθώρια σε μία εξατομίκευση των συμπεριφορών αλλά και των προτιμήσεων/επιθυμιών των δυνητικών τουριστών.

Ο παράκιος παραθεριστικός τουρισμός, σαν παραδοσιακό μοντέλο διευθέτησης και ανάπτυξης του τουρισμού, δεν ικανοποιεί πλέον τις νέες απαιτήσεις της τουριστικής πελατείας. Αυτό το αποδεικνύει η βραδεία αύξηση του αριθμού των τουριστών στις Μεσογειακές χώρες, καθώς και οι χαμηλές πληρότητες των ξενοδοχειακών καταλυμάτων.

Στην περίπτωση μίας δομικού τύπου κρίσης και λιγότερο μίας άλλης, απόρροιας οικονομικών κυρίως συγκυριών προτείνεται :

- Η αναζήτηση ενός μακροχρόνιου μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης σε σχέση με ένα βραχυχρόνιο.
- Η ανάδειξη της ποιότητας έναντι της ποσότητας.
- Η διαφοροποίηση έναντι της ομογενοποίησης. Σε αντιπαράθεση με το μοντέλο των 4S προτείνεται ένα νέο μοντέλο των 4E (Environment and clean nature, Educational tourism, culture and history, Event and mega event, Entertainment and fun) που απορρέει από τις ίδιες αναζητήσεις του τουρίστα και το τουριστικό προϊόν της χωρικής ενότητας υποδοχής.

Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής, πρέπει να εγκαταλείψει το μοντέλο του Ford στο οποίο στήριξε την τουριστική της ανάπτυξη και να διαμορφώσει ένα μοντέλο επικεντρωμένο στην ποιότητα των προσφερομένων υπηρεσιών. Ως εκ τούτου οι αναζητήσεις αφορούν έναν τουρισμό που μπορεί να χαρακτηριστεί "μετά Ford" επικεντρωμένου ως επί το πλείστον στην ποιότητα των εξοπλισμών, του περιβάλλοντος και του εργατικού δυναμικού.

3.6.1 Επιπτώσεις της κρίσης στις Τουριστικές Εισπράξεις.

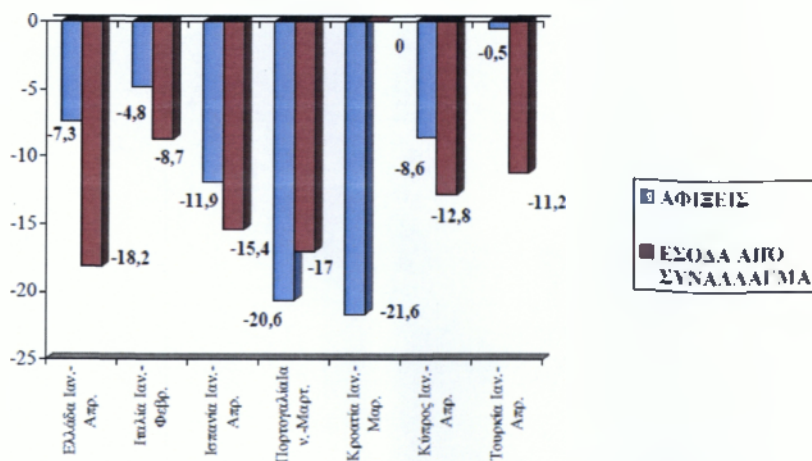
Τις μεγαλύτερες απώλειες τουριστικών εσόδων, μεταξύ των μεσογειακών χωρών, εμφανίζει η Ελλάδα στο πρώτο τρίμηνο του έτους, σύμφωνα με στοιχεία που επεξεργάστηκε το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ). Ειδικότερα, η χώρα μας παρουσιάζει μείωση εσόδων κατά 18,2%, έχοντας απώλειες αφίξεων (στο τετράμηνο) «μόλις» 7,3%. Αν και η περίοδος εσόδων-αφίξεων δεν είναι ακριβώς η ίδια, η αναντιστοιχία επιβεβαιώνει τις εκτιμήσεις των τουριστικών παραγόντων ότι η ζημιά στα τουριστικά έσοδα θα είναι υψηλότερη (σε ποσοστό) από αυτήν των αφίξεων, λόγω των χαμηλών τιμών, που έδωσαν οι ξενοδόχοι, προκειμένου να προσελκύσουν πελατεία.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι σε επίπεδο αφίξεων, στο πρώτο τετράμηνο τη μεγαλύτερη μείωση είχαν η Κροατία και η Πορτογαλία με απώλειες περίπου 22% και 21% αντίστοιχα και ακολουθούν η Ισπανία (-12%), η Κύπρος (περίπου 9%) και η Ελλάδα (-7,3%).

Η Τουρκία, παρά την εντυπωσιακή αύξηση αφίξεων, που σημειώνει τα τελευταία χρόνια, στο τετράμηνο είχε οριακή πτώση 0,5%.

Σε επίπεδο τουριστικών εσόδων (στοιχεία α τριμήνου), τη μεγαλύτερη μείωση είχε η Ελλάδα (-18,2%) και ακολουθούν η Πορτογαλία (-17%), η Ισπανία (-15,4%), η Κύπρος (-13%) και η Τουρκία (-11%). (Σχήμα 3.1)

ΣΧΗΜΑ 3.1. Επιδόσεις στον Τουρισμό 2009 2008

Πηγή: ΣΙΑΤΡΑ ΕΛ., (02/06/2009) ΠΤΩΣΗ 18,2% ΣΤΑ ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΤΟ Α' ΤΡΙΜΗΝΟ, ΗΜΕΡΗΣΙΑ, σ. 7.

Το ΙΤΕΠ αποδίδει τη σημαντική αυτή μείωση εσόδων σε τέσσερις λόγους:

- _ Στη μείωση των αφίξεων,
- _ στη "συμπίεση" του χρόνου παραμονής των τουριστών,
- _ στον περιορισμό των δαπανών τους και
- _ στις χαμηλότερες τιμές που προσέφεραν τα ξενοδοχεία σε σχέση με το 2008.

Πηγή : (www.enet.gr, 08/09/2009)

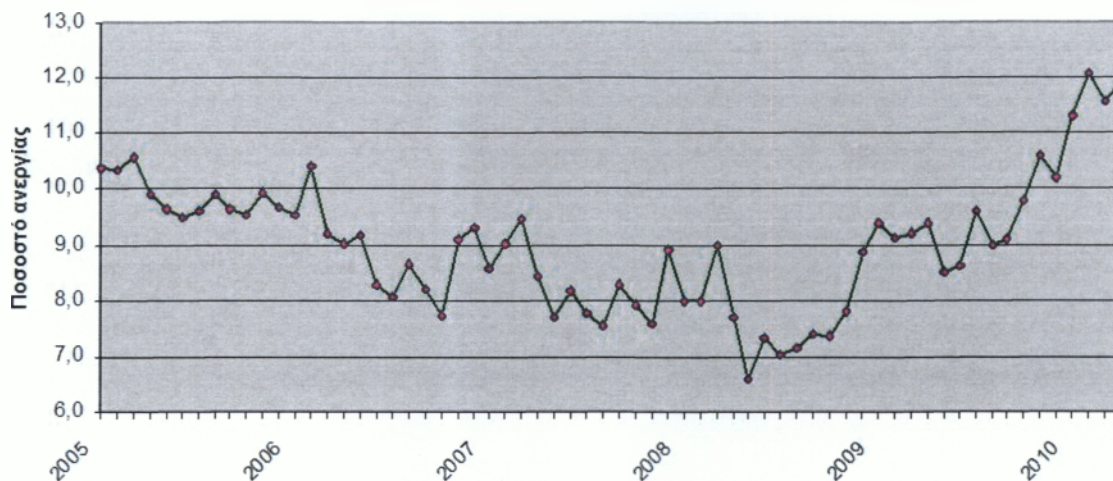
Σύμφωνα με τα στοιχεία του ινστιτούτου, οι αφίξεις ξένων επισκεπτών στα αεροδρόμια της χώρας ακολουθούν σταθερά πτωτική πορεία, σημειώνοντας μεγαλύτερη υποχώρηση τον Αύγουστο, κατά 9%, απ'ότι τον Ιούλιο (-6%). Εάν συνεχιστεί αυτή η τάση, ο Σεπτέμβριος αναμένεται να κινηθεί σε ακόμη χαμηλότερα επίπεδα. Οι αφίξεις για την περίοδο Ιανουαρίου - Αυγούστου έχουν παρουσιάσει μείωση κατά 8,5% σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό διάστημα. Για το σύνολο του έτους οι αεροπορικές αφίξεις 42 αναμένεται να σημειώσουν μείωση από 9% έως 10%. Ενθαρρυντικότερα είναι πάντως τα στοιχεία, όσον αφορά στις αφίξεις τουριστών στην Ελλάδα με άλλα μέσα.

3.7 Ανεργία

Το επίπεδο της απασχόλησης καθορίζεται σ' ένα βαθμό από την οικονομική ανάπτυξη και έτσι με αφορμή τα παραπάνω, δηλαδή τη μειωμένη παραγωγή σε όλους τους τομείς της ελληνικής οικονομίας, τα στοιχεία αλλά και οι προβλέψεις δεν είναι αισιόδοξα. Σύμφωνα λοιπόν με εκτιμήσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διεθνών οίκων αξιολόγησης αλλά και της Τράπεζας της Ελλάδας, θα έχουμε μείωση του ρυθμού ανάπτυξης κατά 0,8% το 2009 και 0,1% το 2010.

Εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας, κατά μήνα: Ιανουάριος 2005 – Απρίλιος 2010

Το 2008, σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (Τριμήνου), το ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε στο 7,2% του εργατικού δυναμικού της χώρας και οι άνεργοι ανέρχονταν σε 357.000. Τον Απρίλιο 2009 σε σύγκριση με τον Απρίλιο του 2008 η ανεργία διαμορφώθηκε στο επίπεδο του 9,4% (466.878 άτομα) από 7,7% του εργατικού δυναμικού (380.775 άτομα) σημειώνοντας αύξηση κατά 22,6%. Η μείωση της απασχόλησης κατά 90.576 άτομα και η αύξηση της ανεργίας κατά 86.100 άτομα σε σύγκριση με τον Απρίλιο του 2008 αποδεικνύουν την καθίζηση της οικονομικής δραστηριότητας και την επακόλουθη αύξηση των απολύσεων στην μεταποίηση, τις κατασκευές, στο εμπόριο και τον τουρισμό. Όπως παρατηρείται οι προβλέψεις, επαληθεύονται και η μείωση του ΑΕΠ αυξάνει σημαντικά την ανεργία. Στη συνέχεια έχουμε μια μείωση της ανεργίας το Μάιο και τον Ιούνιο με 8,5% και 8,6% αντίστοιχα αλλά αυτό οφείλεται στην εποχιακή απασχόληση στον τουρισμό το καλοκαίρι.

Παράλληλα όμως είναι ακόμα πολύ ψηλά τα ποσοστά σε σχέση με τους αντίστοιχους μήνες πέρσι με 6,6% και 7,3%. Τα πραγματικά ποσοστά ανεργίας όμως θα φανούν στη συνέχεια και αυτά άρχισαν να φαίνονται από τον Ιούλιο ήδη.

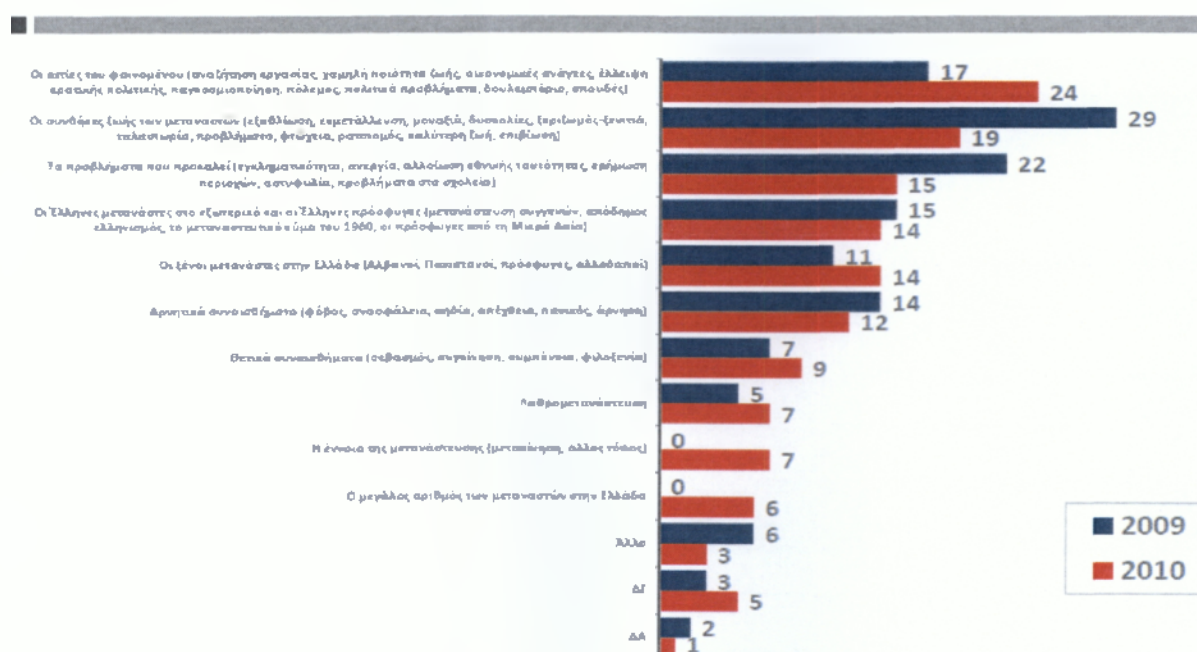
Η τουριστική κίνηση δεν ήταν η αναμενόμενη και έτσι ο δείκτης της ανεργίας σημείωσε σημαντική αύξηση τον Ιούλιο και διαμορφώθηκε στο 9,6% . Τον Ιούνιο ήταν 8,6%, και τον περσινό Ιούλιο ήταν 7%. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, οι άνεργοι έφτασαν τους 477.000, σημειώνοντας αύξηση κατά περίπου 49.000 άτομα μέσα σε ένα μήνα.

Η οικονομική κρίση όμως έχει φέρει και άλλα προβλήματα τα οποία θα έχουν μεγάλες επιπτώσεις στους πολίτες και σε όλη τη χώρα. Η προσπάθεια των επιχειρήσεων να «επιβιώσουν» με μείωση του λειτουργικού τους κόστους, εκτός από τις απολύσεις, περιλαμβάνει και άλλους τρόπους που έχουν και θα έχουν τεράστιες επιπτώσεις στις εργασιακές σχέσεις των εργαζομένων και στα δικαιώματά τους γενικότερα.

3.8 Η πρόσληψη του φαινομένου της Μετανάστευσης.

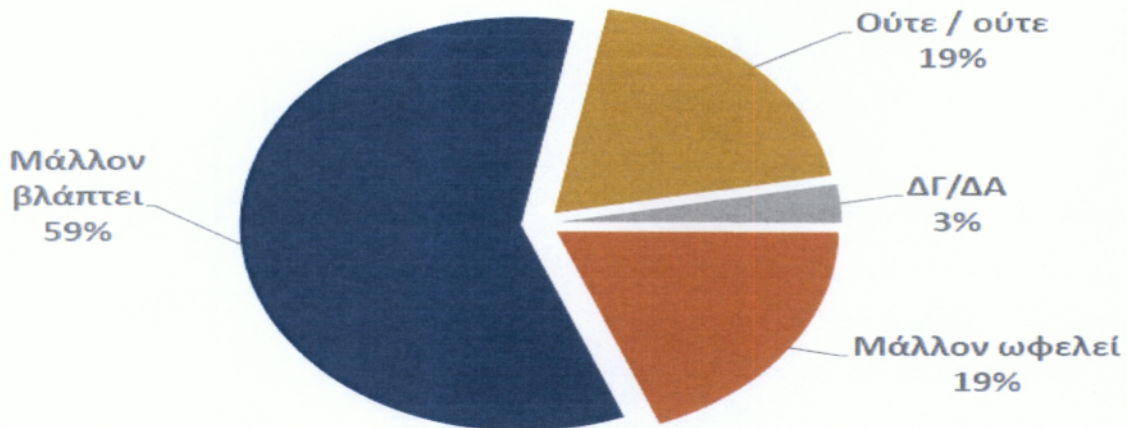
Τα τελευταία χρόνια, όλο και περισσότεροι άνθρωποι αναφέρονται στο φαινόμενο της μετανάστευσης. Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες είναι οι πρώτοι που έχουν πληγεί από την οικονομική κρίση. Ακολουθούν παράλληλα και οι Έλληνες. Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Αρχή οι άνεργοι (μετανάστες και έλληνες) αυξάνονται κατά 38.145 το μήνα. Σήμερα έχουν καταγραφεί 605.277 άνεργοι. Ένας στους τρεις νέους (έως 24 ετών) είναι άνεργος. Η ανεργία στην Ελλάδα είναι η τέταρτη υψηλότερη στην Ευρωζώνη, μετά την Ισπανία, τη Σλοβακία και την Ιρλανδία. Τελικά το ζήτημα δεν είναι αν θα φύγουν οι μετανάστες από τη χώρα αλλά ποιος θα παραμείνει, αφού καθώς φαίνεται τάσεις φυγής καταγράφονται από όλες τις εθνικότητες.

Η κρίση δεν αποτελεί ένα «αναγκαίο καλό» για να φύγουν οι «λαθραίοι», όπως θέλει να πιστεύει η άκρα δεξιά αλλά μία τραγική πραγματικότητα που θέτει πλέον θέμα επιβίωσης ανεξαρτήτως ηλικίας, οικογενειακής κατάστασης, εθνικότητας.

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΙΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ, 2010

Σε γενικές γραμμές θα λέγατε ότι η μετανάστευση μάλλον ωφελεί, ή μάλλον βλάπτει στην Ελλάδα;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4. Η ΕΞΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΦΕΣΗ

Υπάρχει κάποιος ρεαλιστικός τρόπος, ο οποίος να μας επιτρέπει να αντιμετωπίσουμε με επιτυχία τα τεράστια οικονομικά προβλήματα της χώρας μας. Υπάρχει ελπίδα δηλαδή, έστω με μεγάλες θυσίες εκ μέρους μας, να μηδενίσουμε τα τεράστια ελλείμματα, να ξεφύγουμε από την παγίδα του δημοσίου χρέους, να μην ξεπουλήσουμε τη δημόσια περιουσία, να

αντιμετωπίσουμε με επιτυχία την ύφεση, να καταπολεμήσουμε την ανεργία και να αναδιανέμουμε ορθολογικά τα εισοδήματα.

Μπορούμε να ανεξαρτητοποιηθούμε από το ΔΝΤ, να επανακτήσουμε την Εθνική μας κυριαρχία, να μην υποταχθούμε στις οδηγίες του Καρτέλ, να μην «αποικιοκρατηθούμε» από κανέναν ισχυρό (Η.Π.Α., Γερμανία, Κίνα κλπ), καθώς επίσης να επιλύσουμε όλες τις υπόλοιπες «χρόνιες ασθένειες» της Ελλάδας, οι οποίες δεν είναι μόνο οικονομικές, αλλά επίσης πολιτικές, κοινωνικές και πολιτισμικές.

Τα προγράμματα διαρθρωτικών προσαρμογών που προωθούν εδώ και πολλά χρόνια οι διεθνείς αυτοί οικονομικοί θεσμοί στις βαθιά χρεωμένες χώρες του Τρίτου Κόσμου αποδείχθηκαν ως επί το πλείστον αναποτελεσματικά. Οι μηχανισμοί τους «στήριξης» είναι η μείωση των κρατικών δαπανών σε τομείς όπως η παιδεία και η κοινωνική πρόνοια, η μείωση των μισθών και των κρατικών παροχών, η διευκόλυνση των ιδιωτικοποιήσεων σε στρατηγικούς τομείς (όπως για παράδειγμα οι εταιρίες υδρεύσεως), η απομίμηση των κρατικών φυσικών πόρων, η απελευθέρωση των εισαγωγών, μέτρα αποτελεσματικά που δεν παρέχουν καμία αναπτυξιακή βοήθεια.

Τα μέτρα που σχεδιάστηκαν από το ΔΝΤ και εφαρμόστηκαν στη Σομαλία, στο Σουδάν, στη Λιβερία ή στη Ρουάντα υπήρξαν καταστροφικά και έφεραν την οικονομία τους σε χειρότερη κατάσταση. Εξίσου απογοητευτικά ήταν τα μέτρα που εφαρμόστηκαν στη Βραζιλία, στη Νιγηρία, στις Φιλιππίνες, στη Γκάνα, στη Κένυα ή στην Αργεντινή η οποία βίωσε την απόλυτη οικονομική κρίση το 2001. Έτσι και στην περίπτωση της ελληνικής οικονομίας, η αυξανόμενη ανεργία, οι περικοπές σε μισθούς και συντάξεις, η αύξηση του ΦΠΑ (ο υψηλότερος της ευρωζώνης) και της φορολογίας, η μείωση του ρυθμού τραπεζικής δανειοδότησης, η πτώση της ιδιωτικής κατανάλωσης, είναι παράγοντες που επιδεινώνουν ακόμα περισσότερο την κρίση στην αγορά, μειώνουν την ανταγωνιστικότητα και συρρικνώνουν το ΑΕΠ της χώρας μας. Ιδιαίτερα η πτώση του ΑΕΠ είναι μια εξαιρετικά οδυνηρή εξέλιξη γιατί αυτό έχει ως συνέπεια η ελληνική οικονομία μας ως σύνολο να αποπληθωρίζεται και η πραγματική αξία του δημοσίου χρέους της να αυξάνεται. Σκεφτείτε το εξής απλό παράδειγμα: *Κάποιος με μηνιαίο μισθό 1.000€ πρέπει να εξυπηρετήσει ένα δάνειο που έχει λάβει αξίας 10.000€. Το δάνειό του αντιστοιχεί σε μισθούς 10 μηνών. Αν όμως ο μισθός του υποδιπλασιαστεί, το άτομο αυτό θα χρειαστεί διπλάσιο χρόνο για την αποπληρωμή του δανείου.*

Ακριβώς για αυτό το λόγο η ελληνική οικονομία πρωταρχικά χρειάζεται μέτρα αύξησης των εσόδων της. Σύμφωνα με τους αναλυτές της Alpha Bank στο τελευταίο εβδομαδιαίο δελτίο οικονομικών εξελίξεων, τα μέτρα που πρέπει να παρθούν είναι η εντατικοποίηση των επενδύσεων του ΕΣΠΑ, η προώθηση των ΣΔΙΤ, η αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας και η ενίσχυση των επενδύσεων με τη χρήση επενδυτικών πόρων από την Ε.Ε., την Κίνα, το Κατάρ και αλλού. Στην έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για τη νομισματική πολιτική που δημοσιεύθηκε στις 26 Οκτωβρίου τονίζεται πως η κυβέρνηση δεν έχει άλλα περιθώρια για νέα αύξηση των φορολογικών συντελεστών. Ακόμα και ο ίδιος ο υπουργός Δικαιοσύνης Χάρης Καστανίδης δήλωσε πρόσφατα πως η μείωση του ελλείμματος ενδεχομένως χρειάζεται να γίνει με ηπιότερους ρυθμούς και σε μακρύτερο χρόνο.

Το θετικό σημείο στο πρόγραμμα εξυγίανσης της δημοσιονομικής πολιτικής που μας επιβάλλεται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είναι ότι είναι εμπροσθοβαρές. Είναι φανερό πως το πρόγραμμα αυτό όπως εφαρμόστηκε ως τώρα δεν μπορεί να συνεχιστεί με την ίδια ένταση τα επόμενα χρόνια.

Ήδη ολόκληρη η χώρα έχει αισθανθεί το “shock therapy” που υπέστη και πιστεύω πως δεν είναι εις θέση να δεχτεί κι άλλα μέτρα μείωσης των κρατικών δαπανών για να κλείσει το πρωτογενές της έλλειμμα. Το έλλειμμα αυτό πρέπει να κλείσει όχι πια μειώνοντας κι άλλο τα έξοδα αλλά αυξάνοντας τα έσοδα της χώρας.

Αγωνιούμε όλοι, σήμερα, για το πώς η Ελλάδα, σε ένα δύσκολο και αβέβαιο διεθνές περιβάλλον, θα κατορθώσει μέσα από ευρύτερες πολιτικές και κοινωνικές συναινέσεις και διεργασίες να χαράξει και να υλοποιήσει μια επιτυχή στρατηγική εξόδου από την κρίση. Να ανακτήσει, δηλαδή, ξανά την εμπιστοσύνη των πολιτών και των αγορών, να επιστρέψει σε υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης, σε μια σταθερή πορεία οικονομικής ευημερίας, δημοσιονομικής σταθερότητας, διεθνούς ανταγωνιστικότητας και κοινωνικής ισοροπίας.

Σήμερα, εκτιμώ, ιδιαίτερα μετά την έγκριση της νέας αρχιτεκτονικής στην Ευρωζώνη, ότι υπάρχουν πέντε βασικές αλληλένδετες προϋποθέσεις για την έξοδο της Ελλάδας από την κρίση: α) πολιτική και κοινωνική δέσμευση στο πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής, μεταρρυθμίσεων και ανταγωνιστικότητας, β) πειστική δημοσιονομική προσαρμογή και οικονομική ανασυγκρότηση της χώρας, κυρίως ριζική αναδιοργάνωση του δημόσιου τομέα και δημιουργία ενός μικρότερου και αποτελεσματικότερου κράτους, γ) αποκατάσταση ικανοποιητικών συνθηκών ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα και πρόσβαση στις διεθνείς

χρηματαγορές, δ) βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας και ε) αποκατάσταση σταθερών και υψηλών ρυθμών ανάπτυξης της οικονομίας, στη βάση μιας εξωστρεφούς παραγωγικής οικονομίας.

Όλες οι εκτιμήσεις συγκλίνουν ότι η επιστροφή της χώρας σε αναπτυξιακή τροχιά αποτελεί την καθοριστική παράμετρο επιτυχίας, με στόχους τη δραστική μείωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ, την ομαλοποίηση της οικονομίας και τη βελτίωση τελικά της κοινωνικής ευημερίας.

Αν η χώρα επανέλθει σε πραγματικούς ρυθμούς ανάπτυξης γύρω στο 3% ετησίως τα επόμενα 10 χρόνια, σε συνδυασμό με πρωτογενή δημοσιονομικά πλεονάσματα (γύρω στο 5% ετησίως) και λογικό κόστος δανεισμού (κάτω του 6%), ο λόγος δημόσιου χρέους/ΑΕΠ θα μειωθεί δραματικά, από περίπου 159% το 2012 στο 110%-115% του ΑΕΠ στο τέλος του 2020, χωρίς να συμπεριλαμβάνεται στους παραπάνω υπολογισμούς, η επίπτωση των εσόδων από ιδιωτικοποιήσεις.

Ο στόχος δεν είναι εύκολος, αλλά είναι, υπό προϋποθέσεις, επιτεύξιμος. Η αξιοποίηση της μεγάλης κινητής και ακίνητης δημόσιας περιουσίας ενισχύει την επίτευξη των παραπάνω στόχων διότι: α) μειώνει το χρέος. β) βελτιώνει το διεθνές κλίμα αναφορικά με την Ελλάδα και γ) προσελκύει ξένα και εγγώρια επενδυτικά κεφάλαια.

Να τονίσω στο σημείο αυτό, χωρίς περιστροφές, ότι οι συζητήσεις – προτάσεις για επιστροφή της χώρας στη δραχμή, ή για μονομερή διαγραφή χρέους, δεν αποτελούν εναλλακτικές λύσεις του ελληνικού προβλήματος, αλλά συνταγή οικονομικής, κοινωνικής και εθνικής οπισθοδρόμησης δεκαετίες πίσω. Εκτιμώ, δε, ότι κατά πάσα πιθανότητα ο «ασθενής» θα αποθάνει πριν από την εφαρμογή της υποτιθέμενης θεραπείας, με χαμένους κυρίως τους εργαζόμενους της χώρας.

Φυγή προς τα εμπρός αποτελεί η δυναμική επιστροφή της χώρας σε αναπτυξιακή τροχιά, η διαμόρφωση δηλαδή ενός νέου, εξωστρεφούς αναπτυξιακού προτύπου που θα στηρίζεται στις επενδύσεις, την επιχειρηματικότητα, την εμπιστοσύνη και το δυναμικό εξαγωγικό προσανατολισμό της οικονομίας, μακριά από τον κρατισμό και την εσωστρέφεια.

Χρειάζεται να πνεύσει στη χώρα ένα νέο μεγάλο ρεύμα οικονομικής ελευθερίας, που θα βελτιώνει την παραγωγικότητα της οικονομίας μέσω των ιδιωτικών επενδύσεων και των επενδύσεων στις υποδομές, της αναβάθμισης της παιδείας, του ανοίγματος των αγορών και των κλειστών επαγγελματιών στον ανταγωνισμό, της μεγαλύτερης ευελιξίας στην αγορά εργασίας, της ριζοσπαστικής αναδιοργάνωσης του κράτους, της άρσης των αντικινήτρων για

επενδύσεις, της δημιουργίας ενός σταθερού και ανταγωνιστικού θεσμικού, φορολογικού, χωροταξικού και νομικού περιβάλλοντος, φιλικού προς το επιχειρείν.

Η ανάπτυξη θα δαμάσει τελικά το χρέος και θα οδηγήσει την Ελλάδα στην ομαλοποίηση και στην προοπτική.

Το παγκόσμιο περιβάλλον δεν θα είναι, μάλλον, ευνοϊκό τα επόμενα χρόνια, τα διεθνή επιτόκια και τα ασφάλιστρα κινδύνου θα είναι υψηλότερα, οι ρυθμοί ανάπτυξης χαμηλότεροι και οι αβεβαιότητες και οι κίνδυνοι μεγαλύτεροι. Αυτό καθιστά το έργο της επανεκκίνησης της οικονομίας δυσκολότερο και απαιτητικότερο και την ανάγκη αρραγούς εσωτερικού μετώπου ισχυρότερη.

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, παρά τη σκληρή και έντονη κριτική που δέχθηκε τα τελευταία χρόνια, ακολούθησε την τελευταία δεκαετία μια εξωστρεφή, αναπτυξιακή πολιτική, επικεντρωμένη, όμως, στις παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες. Δεν επένδυσε σε τοξικά χρεόγραφα και δεν παρασύρθηκε σε υψηλό βαθμό μόχλευσης, με αποτέλεσμα να έχει ελάχιστες αρνητικές επιπτώσεις από τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση.

Υφίσταται, όμως, σήμερα τις σημαντικές αρνητικές συνέπειες τις ελληνικής δημοσιονομικής εκτροπής, της αναξιοπιστίας του κράτους, που απώλεσε την εμπιστοσύνη των αγορών, των πολιτών και των εταιρών μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Βρισκόμαστε, σήμερα, σε θέση άμυνας, με την ελληνική οικονομία σε βαθιά ύφεση, τη ζήτηση δανείων σε κάθετη πτώση, με σημαντική μείωση των εγχώριων καταθέσεων, με περιορισμένη πρόσβαση στις διεθνείς κεφαλαιαγορές, με ταχύτατα φθίνουσα εγχώρια κερδοφορία, κυρίως λόγω του υψηλού κόστους των καταθέσεων και των μη εξυπηρετούμενων δανείων και με σημαντική εξάρτηση από την ΕΚΤ και το Δημόσιο για ρευστότητα, που πρέπει σταδιακά να μειωθεί.

Η αύξηση της εξάρτησης για ρευστότητα των ελληνικών τραπεζών από την ΕΚΤ μέσω και των εγγυήσεων του Δημοσίου στα τραπεζικά ομόλογα, που προσεγγίζει συνολικά τα 95 δισ., έναντι 190 δισ. ευρώ της Ιρλανδίας, αντανακλά: α) τη μείωση των καταθέσεων κατά 40 δισ. ευρώ τους τελευταίους δεκαπέντε μήνες, β) τη σημαντική απομείωση της αξίας σε μετρητά των χρεογράφων και των ομολόγων του Δημοσίου στα χαρτοφυλάκια των τραπεζών, ύψους περίπου 25-30 δισ., λόγω της δραματικής μείωσης των τιμών, των υποβαθμίσεων από τους οίκους αξιολόγησης και της αυστηρότερης πολιτικής από την ΕΚΤ και γ) την ανάγκη χρηματοδότησης του χαρτοφυλακίου ελληνικών ομολόγων ύψους 50 δισ. περίπου, μετά τον περιορισμό πρόσβασης στις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Αν δεν αυξήναμε

την εξάρτηση από την ΕΚΤ, θα έπρεπε να μειώναμε ισόποσα τα δάνεια πελατείας στην Ελλάδα με καταστρεπτικές συνέπειες για την ελληνική οικονομία.

Παρά ταύτα, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έχει επιδείξει σημαντικές αντοχές και κινείται δυναμικά, **α)** προχωρώντας στην ενίσχυση των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας, **β)** βελτιώνοντας τη ρευστότητα και την πρόσβαση στις διεθνείς κεφαλαιαγορές, **γ)** μειώνοντας το κόστος λειτουργίας, **δ)** στηρίζοντας τις επενδύσεις του εκτός Ελλάδας, **ε)** διατηρώντας ανοιχτές τις προοπτικές ανασυγκρότησής του, **στ)** διαχειριζόμενο δυναμικά την παρουσία του και τους κινδύνους, με σεβασμό στις ανάγκες των πελατών μας στην τρέχουσα δύσκολη συγκυρία.

Εκτιμώ ότι η έξοδος του ελληνικού τραπεζικού συστήματος από την κρίση θα γίνει σε βάθος χρόνου, με σημαντικό κόστος και, παράλληλα, με **α)** την άρση της αβεβαιότητας για το μέλλον και την προοπτική της Ευρωζώνης, **β)** την αποκατάσταση της πρόσβασης του ελληνικού Δημοσίου στις διεθνείς κεφαλαιαγορές, εξέλιξη που συνδέεται, κυρίως, με τη συνεπή υλοποίηση του Μνημονίου, **γ)** την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των πολιτών στο κράτος, τους θεσμούς, την πολιτική και τις τράπεζες καθώς και **δ)** τη διεθνή αναβάθμιση της χώρας από τους οίκους αξιολόγησης. Το τραπεζικό σύστημα μπορεί και προσπαθεί να βηματίσει γρηγορότερα του Δημοσίου, αλλά δεν μπορεί να τρέξει πολύ πιο μπροστά απ' αυτό στις αγορές και τις εξελίξεις.

Θα αναφερθώ σε τρεις επιπρόσθετες μη στενά οικονομικές προϋποθέσεις, που επίσης θα συμβάλουν στην έξοδο της χώρας από την κρίση. Πρώτον, απαιτείται να κερδίσουμε ξανά την εμπιστοσύνη των πολιτών και των αγορών.

Όσο οι διεθνείς κεφαλαιαγορές παραμένουν κλειστές και όσο οι πολίτες και οι επιχειρηματίες δεν εμπιστεύονται τους θεσμούς και με το πρώτο ανώνυμο e-mail τρέχουν να αποσύρουν τα χρήματά τους από τις τράπεζες, επενδύσεις, ανάκαμψη και ομαλοποίηση δεν θα υπάρξουν. Δεύτερον, πολιτική, κράτος και κοινωνία πρέπει να γίνουν πιο φιλικά προς την επιχειρηματικότητα, να ξεπεράσουν το πνεύμα καχυποψίας, επιφυλακτικότητας και ίσως και εχθρικότητας, που χαρακτηρίζει τη στάση μας έναντι του ιδιωτικού επιχειρείν. Ας αποδεχθούμε τελικά ως κοινωνία ότι στην οικονομία και το ιδιωτικό μπορεί να είναι εθνικό και χρήσιμο. Τρίτον, να πείσουμε τους πολίτες της χώρας για τα οφέλη των μεταρρυθμίσεων και τη δίκαιη κατανομή τους, δείχνοντας, δηλαδή, ότι υπάρχει ελπίδα, μέλλον και κοινωνική ανέλιξη γι' αυτούς. Με τους πολίτες και την κοινωνία απέναντι στις μεταρρυθμίσεις είναι βέβαιον ότι η πρόοδος θα είναι περιορισμένη.

Για πολλά χρόνια δεν τολμήσαμε να αντιμετωπίσουμε με ειλικρίνεια και ριζοσπαστικές πρωτοβουλίες τις παθογένειες της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας. Παραμείναμε δέσμιοι νοοτροπιών, αντιλήψεων και πρακτικών, που δεν είναι φιλικές προς την αλλαγή, το καινούργιο, τη μεταρρύθμιση, την κοινωνική και οικονομική αποτελεσματικότητα.

Όλοι γνωρίζουμε ότι ιδιαίτερα μεγάλες τομές απαιτούνται στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, που είναι και ο μεγάλος ασθενής. Το ζήτημα δεν είναι να επιδιώξουμε να επιλύσουμε τη δημοσιονομική κρίση με συνεχείς μειώσεις μισθών, με υπέρμετρες φορολογικές επιβαρύνσεις, υποβαθμίζοντας σημαντικά την κοινωνική πολιτική. Τέτοιες επιλογές ενέχουν, τελικά, το σοβαρό κίνδυνο να καταλήξουμε σε οικονομικά και κοινωνικά αδιέξοδα.

Το ζήτημα είναι να στοχεύσουμε μέσω των μεταρρυθμίσεων στη δραστική περιστολή της σπατάλης και της αναποτελεσματικότητας στον δημόσιο τομέα, στον σημαντικό περιορισμό της φοροδιαφυγής, στην αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας, στη συνεργασία Δημοσίου/ ιδιωτικού τομέα, στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και στην ενσωμάτωση και κινητοποίηση της ιδιωτικής αλληλεγγύης στην κοινωνική πολιτική, ώστε να πιάσουν τόπο και να διευρυνθούν οι διαθέσιμοι πόροι.

Οι μεταρρυθμίσεις στον δημόσιο τομέα δεν πρέπει να είναι δέσμιες ιδεολογικών προσεγγίσεων, αλλά να κατευθύνονται από τα κριτήρια της αποτελεσματικότητας, της ποιότητας υπηρεσιών, της προστιθέμενης αξίας, της μείωσης του κόστους λειτουργίας και της εξυπηρέτησης των πολιτών.

Τα δύσκολα χρόνια, που έχουμε μπροστά μας, οφείλουμε να κάνουμε τις μεγάλες υπερβάσεις, προσωπικές και συλλογικές και να παραδεχθούμε ότι μόνο μέσα από ευρύτερες συναινετικές διεργασίες, με όραμα, σχέδιο, δέσμευση, συνέπεια, διάθεση προσφοράς και σκληρή δουλειά θα βγούμε από την κρίση. Από το κάλεσμα αυτό δεν πρέπει να λείπει κανείς, και ιδιαίτερα ο επιχειρηματικός κόσμος της χώρας. Επιδίωξη λύσεων εκτός του πλαισίου και των θεσμών της Ευρωζώνης οδηγούν μόνο σε αδιέξοδο και διεύρυνση της οικονομικής και πολιτικής κρίσης, με μεγάλο τελικό κόστος για τους εργαζομένους.

Έχουμε τη δυνατότητα και την ευκαιρία να δημιουργήσουμε τα επόμενα χρόνια μια σύγχρονη, ανοικτή και ανταγωνιστική οικονομία. Να ανακτήσουμε τη διεθνή μας αξιοπιστία και το κύρος μας. Να ανοίξουμε ξανά τις αγορές για να βελτιωθεί η ρευστότητα και να χρηματοδοτηθεί η ανάπτυξη.

Ας στηριχθούμε στα συγκριτικά μας πλεονεκτήματα, τη συμμετοχή μας στην Ευρωζώνη, το πλούσιο επιχειρηματικό ταλέντο, τις σημαντικές παραγωγικές δυνατότητες, το ικανό και εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό, τις δημοκρατικές και κοινωνικές μας παραδόσεις, τη μοναδική ιστορία και τον πολιτισμό, τον πλούσιο και ευλογημένο τόπο που ζούμε.

Οι προκλήσεις είναι μπροστά μας και αυτή η μεγάλη ευκαιρία αλλαγής δεν πρέπει να πάει χαμένη.